

Установа адукацыі
“Беларускі дзяржаўны педагагічны ўніверсітэт імя Максіма Танка”

Прарэктар па вучэбнай рабоце
А.В. Макоўчык
_____ 2021 г.

Рэгістрацыйны №УД- 31-2-10 /вуч.

БЕЛАРУСКАЯ ЛЕКСІКАГРАФІЯ

Вучэбная праграма ўстановы вышэйшай адукацыі
па вучэбнай дысцыпліне для спецыяльнасці
1–02 03 01 Беларуская мова і літаратура

2021 г.

Вучэбная праграма складзена на аснове адукацыйнага стандарту вышэйшай адукацыі АСВА 1-02 03 01 ад 10.04.2021, тыповой вучэбнай праграмы, зацверджанай 10.12.2021 (рэгістрацыйны нумар ТДА 632), і вучэбнага плану па спецыяльнасці 1 – 02 03 01 Беларуская мова і літаратура.

СКЛАДАЛЬНІКІ:

Д.В.Дзятко, загадчык кафедры мовазнаўства і лінгвадыдактыкі філалагічнага факультэта ўстановы адукацыі “Беларускі дзяржаўны педагагічны ўніверсітэт імя Максіма Танка”, кандыдат філалагічных навук, дацэнт;

С.У.Шахоўская, дацэнт кафедры мовазнаўства і лінгвадыдактыкі філалагічнага факультэта ўстановы адукацыі “Беларускі дзяржаўны педагагічны ўніверсітэт імя Максіма Танка”, кандыдат філалагічных навук.

РЭЦЭНЗЕНТЫ:

Кафедра беларускага мовазнаўства Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта (пракакол № 11 ад 21 чэрвеня 2021 г.);

У.І.Куліковіч, загадчык кафедры рэдакцыйна-выдавецкіх тэхналогій ўстановы адукацыі “Беларускі дзяржаўны тэхналагічны ўніверсітэт”, кандыдат філалагічных навук, дацэнт.

УЗГОДНЕНА

Дырэктар ДУА
“Гімназія № 20 г. Мінска”

Л.І. Абрамаў

РЭКАМЕНДАВАНА ДА ЗАЦВЯРДЖЭННЯ:

Кафедрай мовазнаўства і лінгвадыдактыкі ўстановы адукацыі “Беларускі дзяржаўны педагагічны ўніверсітэт імя Максіма Танка” (пракакол № 12 ад 25.06.2021 г.)

Загадчык кафедры

 Д.В. Дзятко

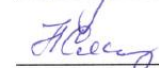
Навукова-метадычным саветам ўстановы адукацыі “Беларускі дзяржаўны педагагічны ўніверсітэт імя Максіма Танка” (пракакол № 8 ад 13.07.2021 г.)

Афармленне вучэбнай праграмы і суправаджальных матэрыялаў дзеючым патрабаванням Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь адпавядае.

Метадыст вучэбна-метадычнага аддзела

 С.А. Старадуб

Дырэктар бібліятэкі

 Н. П. Сяткоўская

ТЛУМАЧАЛЬНАЯ ЗАПІСКА

Вучэбная праграма дысцыпліны “Беларуская лексікаграфія” прызначана для рэалізацыі на першай ступені вышэйшай адукацыі ў межах цыкла спецыяльных дысцыплін і займае сярод іх важнае месца. “Беларуская лексікаграфія” з’яўляецца дысцыплінай модуля “Прыкладная лінгвістыка”. Курс знаёміць студэнтаў з гісторыяй ўзнікнення і станаўлення, сучасным станам і напрамкамі развіцця тэорыі і практыкі складання слоўнікаў. Лексікаграфія прадстаўляе слова ў сукупнасці ўсіх яго ўласцівасцей, таму слоўнік з’яўляецца не толькі ўнікальным і незамянімым дапаможнікам у вывучэнні мовы, але найважнейшым інструментам навуковых даследаванняў. Акрамя таго, у лексікаграфічных выданнях замацоўваюцца літаратурныя нормы, што спрыяе павышэнню пісьменнасці і культуры маўлення.

Веды па беларускай лексікаграфіі неабходныя для разумення шляхоў і спосабаў фарміравання беларускай нацыянальнай мовы, прагназавання яе далейшага развіцця ва ўмовах дзяржаўнага беларуска-рускага білінгвізму. Праз знаёмства з лексікаграфічнымі крыніцамі ўдасканалваецца метады даследавання, дасягаецца большая эфектыўнасць яго практычных вынікаў.

Мэта выкладання дысцыпліны “Беларуская лексікаграфія”: сістэматызаваць веды навучэнцаў пра асноўныя этапы развіцця беларускай лексікаграфіі, яе сучасны стан і перспектывы, развіць філалагічнае мысленне студэнтаў, навыві крытычнага аналізу і практычнага выкарыстання атрыманых ведаў у іх будучай прафесійнай дзейнасці.

Задачы вывучэння дысцыпліны:

- пашырыць і паглыбіць тэарэтычныя веды студэнтаў пра спецыфіку асноўных перыядаў у развіцці беларускай лексікаграфіі;
- даць уяўленне пра разнастайныя лексікаграфічныя кірункі і школы;
- пазнаёміць з найважнейшымі беларускімі слоўнікамі;
- ахарактарызаваць кампазіцыйныя асаблівасці беларускіх лексікаграфічных выданняў на ўзроўнях мега-, макра- і мікраструктуры;
- прааналізаваць галоўныя навуковыя праблемы сучаснай беларускай лексікаграфіі, вызначыць іх прычыны і прапанаваць шляхі вырашэння;
- навучыць будучых настаўнікаў самастойнай працы з інфармацыйнай літаратурай па лінгвістыцы і слоўнікамі розных тыпаў.

Месца вучэбнай дысцыпліны ў шэрагу іншых дысцыплін. Сярод лінгвістычных дысцыплін, якія выкладаюцца на філалагічных факультэтах ВНУ Рэспублікі Беларусь, “Беларуская лексікаграфія” займае адно з важных месцаў у сістэме падрыхтоўкі настаўнікаў-філолагаў. Гэта самастойная лінгвістычная дысцыпліна, якая мае свой прадмет вывучэння, метады і прыёмы аналізу.

Сувязь вучэбнай дысцыпліны з іншымі дысцыплінамі. Вучэбная дысцыпліна “Беларуская лексікаграфія” звязана з такімі вучэбнымі дысцыплінамі, як “Сучасная беларуская літаратурная мова”, “Дыялекталогія беларускай мовы”.

У выніку вывучэння дысцыпліны студэнт павінен **ведаць**:

- найважнейшыя лексікаграфічныя працы па беларускай мове;
- разнастайныя лінгвістычныя кірункі і школы;
- сістэму тэрмінаў лексікаграфіі;
- галоўныя навуковыя праблемы сучаснай беларускай лексікаграфіі і перспектывыя шляхі яе развіцця;
- навуковую і даведачную літаратуру па дадзенай галіне мовазнаўчай навукі.

У выніку вывучэння вучэбнай дысцыпліны студэнт павінен **умець**:

- адбіраць, аналізаваць і сістэматызаваць моўныя факты;
- праводзіць самастойныя лінгвістычныя назіранні, рабіць абагульненні і вывады;
- заўважаць агульнае і адметнае ў слоўніках розных тыпаў;
- карыстацца разнастайнымі слоўнікамі і даведачнай літаратурай;
- выкарыстоўваць атрыманыя веды на практыцы.

У выніку вывучэння вучэбнай дысцыпліны студэнт павінен **валадаць**:

- тыпалогіяй сучасных лексікаграфічных выданняў;
- сістэмай памет, якія выкарыстоўваюцца ў сучасных лінгвістычных слоўніках;
- асаблівасцямі структурнай арганізацыі слоўнікаў беларускай літаратурнай і дыялектнай мовы;
- навыкамі каталагізацыі моўных адзінак розных тыпаў.

Базавая прафесійная кампетэнцыя наступная:

БПК-14: Выкарыстоўваць слоўнікі пэўнага тыпу ў адпаведнасці з камунікатыўнымі задачамі.

Структура зместу вучэбнай дысцыпліны

Вывучэнне дысцыпліны “Беларуская лексікаграфія” разлічана на 100 вучэбных гадзін, з якіх 42 – аўдыторныя і 58 гадзін – самастойная праца.

У аснову структуравання зместу вучэбнага матэрыялу дысцыпліны пакладзены прынцып тэматычнага падыходу, які прадугледжвае падзел вучэбнага матэрыялу на адносна самастойныя раздзелы (тэмы).

Па кожнай вучэбнай тэме ў адпаведнасці з яе мэтамі і задачамі па фарміраванні і развіцці ў студэнтаў канкрэтных кампетэнцый выкладчык (кафедра) праектуе і рэалізуе канкрэтныя педагагічныя тэхналогіі.

Найбольш перспектывыя і эфектыўныя сучасныя інавацыйныя адукацыйныя сістэмы і тэхналогіі наступныя: вучэбна-метадычны комплекс, блочна-модульная, модульна-рэйтывагавая і крэдытная сістэмы, інфармацыйныя тэхналогіі, метадыкі актыўнага навучання.

Структура зместу вучэбнай дысцыпліны ўключае ўводзіны і вучэбныя раздзелы (тэмы). Тэматычны змест вучэбнай дысцыпліны рэалізуецца ў наступных формах: практычныя заняткі, самастойная праца студэнтаў.

Форма атэстацыі: 1 семестр – **экзамен**.

Размеркаванне гадзін

семестр	усяго гадзін	аўдыторныя	лекцыі	практычныя	КСР		самаст. праца	форма кантролю
					лк	пр		
1	100	42	18	18	2	4	58	экзамен

ЗМЕСТ ВУЧЭБНАЙ ДЫСЦЫПЛІНЫ

1. УВОДЗІНЫ

Прадмет і задачы дысцыпліны. Значэнне курса, яго сувязь з іншымі навуковымі дысцыплінамі. Лексікаграфія як раздзел мовазнаўства. Функцыі тэарэтычнай і прыкладной лексікаграфіі.

Метадалогія лексікаграфіі. Метад лексікаграфіі. Лексікаграфічная методыка. Тэхналогія лексікаграфіі.

Падроздзелы лексікаграфіі. Вучэнне пра спосабы назапашвання моўных адзінак. Сістэмная параметрызацыя мовы. Метатэорыя лексікаграфіі. Тэарэтычная лексікаграфія.

2. СЛОЎНІК ЯК АСНОЎНАЯ АДЗІНКА ЛЕКСІКАГРАФІІ

Азначэнне паняцця “слоўнік”. Функцыі слоўнікаў. Лінгвістычныя і энцыклапедычныя слоўнікі (універсальныя і галіновыя).

3. 3 ГІСТОРЫІ БЕЛАРУСКАЙ ЛЕКСІКАГРАФІІ

Прынцыпы перыядызацыі развіцця лексікаграфіі.

3.1. Асаблівасці развіцця беларускай лексікаграфіі XIII ст. – XVIII ст. Раннія слоўнікі ўсходніх славян. Гласаграфія. Азбукоўнікі. Асаблівасці выданняў “Лексисъ съ толкованіемъ словенских мовъ просто” (Вільня, 1586), “Лексис сиречь реченія вькратъце събранны и из словенскаго языка на просты русскій діалектъ истолкованы Л.З.” Лаўрэнція Зізанія (Вільня, 1596), “Лексіконъ славеноросскій и имень тлькованіе” Памвы Бярынды (Кіеў, 1627), тлумачальна-перакладнога слоўніка XVII ст. “Сіноніма славенаросская”.

3.2. Характэрныя асаблівасці слоўнікаў XIX ст. – пач. XX ст. Беларуская лексіка і фразеалогія ў рукапісах і публікацыях К.Ф. Калайдовіча, А.Ф. Рыпінскага, Ф.С. Шымкевіча, П.М. Шпілеўскага, Я. Чачота, Я.П. Тышкевіча, Г. Кладніцкага, К. Мальчэўскага, Ф.Ф. Галатузава, П.П. Дуброўскага, І.І. Насовіча, М. Анімеле, С.П. Мікуцкага, А.-Г. Кіркора, І. Трусевіча, М. Каміньскага, Р.Б. Валовіча, А.І. Сабалеўскага, С.І. Сакалова, А.І. Вярэгі-Дароўскага, П.В. Шэйна, В.А. Каратыньскага, Ф. Сцяпуры, У. Дубоўскага, Е.Р. Раманава, П.У. Уладзімірава, М.Я. Нікіфароўскага і інш.

Лексікаграфічныя працы “Собрание слов литовско-русского (белорусского) наречия” Ф.С. Шымкевіча (рукапіс, 1838); “Словарь белорусского наречия” П.М. Шпілеўскага (рукапіс, 1845); “Словарь западнорусского наречия” І.І. Грыгаровіча (рукапіс, 1850-я гг.); “Словарь белорусского наречия” І.І. Насовіча (С.-Пб., 1870); “Смоленский областной словарь” У.М. Дабравольскага (Смоленск, 1914); “Белорусский словарь” С.М. Мядзведскага (рукапіс, 1910); матэрыялаў для вялікага беларуска-польска-рускага слоўніка Я. Ціхінскага (1870-я гг. – канец XIX ст.).

3.3. Актывізацыя слоўнікавай працы ў БССР. Выпрацоўка беларускай навуковай тэрміналогіі. Характэрныя асаблівасці лексікаграфічных выданняў 1920-х гг. Дзейнасць Тэрміналагічнай камісіі Інбелкульта ў 1922 – 1930 гг. “Слоўнік геамэтрычных і трыганамэтрычных тэрмінаў і сказаў (расійска-беларускі і беларуска-расійскі)” К.С. Дуж-Душэўскага і В.Ю. Ластоўскага (Коўна, 1923); “Беларуска-польска-расейска-лацінскі ботанічны слоўнік” Зоські Верас (Вільня, 1924). Першыя перакладныя слоўнікі (“Маскоўска-беларускі слоўнік” М.І. Гарэцкага і Г.І. Гарэцкага (Смаленск, 1918); “Невялікі беларуска-маскоўскі слоўнік” М.І. Гарэцкага (Вільня, 1919), “Беларуска-расійскі слоўнічак” М.І. Каспяровіча (Менск, 1925), рукапісны руска-беларускі слоўнік А.В. Ярушэвіча (1921). Гісторыя стварэння і лексікаграфічныя асаблівасці агульнамоўных перакладных слоўнікаў “Практычны расійска-беларускі слоўнік” М.Я. Байкова і М.І. Гарэцкага (Мн., 1924); “Беларуска-расійскі слоўнік” М.Я. Байкова і С.М. Некрашэвіча (Мн., 1926); “Расійска-беларускі слоўнік” С.М. Некрашэвіча і М.Я. Байкова (Мн., 1928); “Падручны беларуска-польскі слоўнік” Б. Друцкага-Падбярэскага (Вільня, 1929); “Падручны расійска-крыўскі (беларускі) слоўнік” В.Ю. Ластоўскага (Коўна, 1924).

Дзейнасць Камісіі па ўкладанні слоўніка жывой беларускай мовы. Дыялектаграфія 1920-х гг.: “Віцебскі краёвы слоўнік” М.І. Каспяровіча (Віцебск, 1927); “Краёвы слоўнік Чэрвеншчыны” М.В. Шатэрніка (Мн., 1929); “Краёвы слоўнік усходняй Магілёўшчыны” І.К. Бялькевіча (Мінск, 1970).

3.4. Асаблівасці развіцця беларускай лексікаграфіі ў 1930-я гг. Структура выдання “Руска-беларускі слоўнік” пад рэд. А.І. Александровіча (Мн., 1937).

3.5. Беларуская савецкая лексікаграфія ў канцы 1940-х – 1980-я гг. Лексікаграфічная дзейнасць Інстытута мовазнаўства імя Якуба Коласа Акадэміі навук БССР. Характэрныя рысы “Руска-беларускага слоўніка” (1953), “Беларуска-рускага слоўніка” (1962), “Тлумачальнага слоўніка беларускай мовы” (у 5 т.; 1977 – 1984), “Слоўніка беларускіх гаворак паўночна-заходняй Беларусі і яе пагранічча” (у 5 т.; 1979 – 1986), “Тураўскага слоўніка” (у 5 т.; 1982 – 1987), “Этымалагічнага слоўніка беларускай мовы” (апубл. т. 1 – 13; 1978 – 2010), “Гістарычнага слоўніка беларускай мовы” (апубл. т. 1 – 35; 1982 – 2015) і інш.

3.6. Развіццё слоўнікавай справы ў Беларусі з 1990-х гг. да нашага часу.

4. СТРУКТУРА СЛОЎНІКА І ЯЕ КАМПАНЕНТЫ

Паняцце мегаструктуры слоўніка. Макраструктура лексікаграфічнага выдання (алфавітныя, алфавітна-гнездавыя, ідэаграфічныя слоўнікі). Мікраструктура слоўніка. Інфармацыйныя зоны ў слоўнікавым артыкуле. Абавязковыя параметры сучасных лексікаграфічных выданняў. Факультатыўныя параметры. Слоўнікавая дэфініцыя. Універсальныя тыпы слоўнікавых дэфініцый. Лексікаграфічная памета, тыпы памет.

5. ТЫПЫ СЛОЎНІКАЎ БЕЛАРУСКАЙ МОВЫ

Структурна-функцыянальная тыпалогія слоўнікаў беларускай мовы.

5.1. Лексемныя слоўнікі.

5.1.1. Тлумачальныя слоўнікі.

Тлумачальныя слоўнікі літаратурнай мовы. Асаблівасці структуры і функцыі “Тлумачальнага слоўніка беларускай мовы” ў 5 тамах пад рэд. К.К. Атраховіча (Мн., 1977 – 1984), “Тлумачальнага слоўніка беларускай літаратурнай мовы” пад рэд. М.Р. Судніка, М.Н. Крыўко (Мн., 1996), перавыданняў названых прац. Школьныя тлумачальныя слоўнікі: “Тлумачальны слоўнік беларускай мовы: для сярэдняй школы” А.Я. Баханькова, І.М. Гайдукевіча, П.П. Шубы (Мн., 1966), “Школьны тлумачальны слоўнік беларускай мовы” Г.М. Малажай, Л.І. Яўдошынай (Мн., 2007), “Тлумачальны слоўнік беларускай мовы для школьнікаў” І.Л. Капылова, С.Я. Рапацэвіча (Мн., 2009) і інш.

Тлумачальныя слоўнікі дыялектнай мовы. Выданні, у якіх адлюстравана рэгіянальная лексіка Брэстчыны, Гомельшчыны, Гродзеншчыны, Міншчыны. Асаблівасці ўкладання “Слоўніка беларускіх гаворак паўночна-заходняй Беларусі і яе пагранічча” ў 5 т. пад рэд. Ю.Ф. Мацкевіч, “Тураўскага слоўніка” пад рэд. А.А. Крывіцкага. Тэматычныя дыялектныя слоўнікі “Жывёльны свет” (Мн., 1999), “Раслінны свет” (Мн., 2001), “Чалавек” (Мн., 2006), “Сельская гаспадарка” (Мн., 2010), “Плытніцтва” (Мн., 2019).

Тлумачальныя слоўнікі тэрмінаў. Слоўнікі тэрмінаў лінгвістыкі і сумежных дысцыплін: “Слоўнік лінгвістычных тэрмінаў” А.Л. Юрэвіча (Мн., 1962), “Слоўнік лінгвістычных тэрмінаў” П.У. Сцяцко, М.Ф. Гуліцкага, Л.А. Антанюк (Мн., 1990), “Слоўнік пра камічнае: мовазнаўчы аспект” В.І. Рагаўцова (Магілёў, 2010), “Слоўнік лінгвастылістычных і тэксталагічных тэрмінаў” М.В. Абабуркі, Т.А. Казімірскай, В.М. Саўчанка (Магілёў, 2012) і інш.

Слоўнікі мовы аўтара. Асаблівасці структуры “Слоўніка мовы Янкі Купалы” (у 8 т.; Мн. – Гомель, 1997 – 2012), “Слоўніка мовы Скарыны” У.В. Анічэнкі (у 3 т.; Мн., 1977 – 1994), “Тлумачальнага слоўніка адметнай лексікі ў творах Якуба Коласа” Г.У. Арашонкавай і Н.А. Чабатар (Мн., 2003), “Слоўнік мовы Нашай Нівы (1906 – 1920)” В.П. Лемцюговай (у 5 т.; Мн., 2003 – 2019) і інш.

Слоўнікі неалагізмаў. Адметнасці пабудовы “Слоўніка новых слоў беларускай мовы” В.І. Уласевіч і Н.М. Даўгулевіч (Мн., 2009), выдання “Словаклад: слоўнік адметнай лексікі” А.А. Каўруса (Мн., 2013), “Беларуска-рускага тлумачальнага слоўніка новых слоў і новых значэнняў слоў” В.І. Уласевіч і Н.М. Даўгулевіч (Мн., 2013).

Гістарычныя слоўнікі. Слоўнікі сінхроннага (гарызантальнага) зрэзу і дыяхранічныя слоўнікі. Асаблівасці пабудовы “Гістарычнага слоўніка беларускай мовы” (вып. 1 – 36; Мн., 1982 – 2016). Адметнасць структуры

“Падручнага гістарычнага слоўніка субстантыўнай лексікі” (у 2 т.; Мн., 2013) і “Кароткага гістарычнага слоўніка беларускай мовы” (Мн., 2015).

Этымалагічныя слоўнікі. Асаблівасці навуковых (поўных) і папулярных (кароткіх, школьных) этымалагічных слоўнікаў. Мега-, макра- і мікраструктура “Этымалагічнага слоўніка беларускай мовы”.

Слоўнікі лексічных формаў. Характэрныя асаблівасці “Слоўніка сінонімаў і блізказначных слоў” М.К. Клышкі (Мн., 1976), “Слоўніка сінонімаў беларускай мовы” С.М. Шведава (Мн., 2004), “Слоўніка паронімаў беларускай мовы” С.М. Грабчыкава (Мн., 1994), “Слоўніка антонімаў беларускай мовы: канкрэтныя выпадкі ўжывання” У.М. Лазоўскага (Мн., 1994).

Слоўнікі скарачэнняў. Структура акадэмічнага “Руска-беларускага слоўніка скарачэнняў” (у 2 т.; Мн., 1996). Слоўнікі з уваходнай англійскай мовай: “Англійска-беларускі слоўнік скарачэнняў” Ю.М. Кардубан (Мн., 2010), “Англа-руско-беларускі слоўнік асноўных скарачэнняў у галіне інфармацыйных тэхналогій для студэнтаў, выкладчыкаў, спецыялістаў” П.Ю. Бранцэвіча і А.С. Кабайлы (Мн., 1996) і інш.

Анамастычныя слоўнікі. Тапанімічныя слоўнікі беларускай мовы: Я.Н. Рапановіча “Слоўнік назваў населеных пунктаў...” (Мн., 1977 – 1986), В.А. Жучкевіча “Краткий топонимический словарь Белоруссии” (Мн., 1974), “Анамастычны слоўнік Гродзеншчыны” (ч. 1; Гродна, 2005), “Анамастычны слоўнік Магілёўшчыны” В.І. Рагаўцова і С.Я. Кечык (Магілёў, 2000), “Віцебшчына ў назвах вуліц” Г.М. Мезенкі (у 2 ч.; Віцебск, 2008), “Назвы азёр Беларусі” С.У. Шахоўскай (Мн., 2014), этымалагічнага слоўніка “Гідранімія Беларусі: гідронімы Магілёўскай вобласці” І. М. Шарухі (Магілёў, 2021) і інш. Структура выдання “Назвы населеных пунктаў Рэспублікі Беларусь” пад рэд. В.П. Лемцюговай (па абласцях; Мн., 2003 – 2010). Асаблівасці ўкладання антрапанімічных слоўнікаў. Структура выдання “Беларуская антрапанімія” М.В. Бірылы (ч. 1 – 3; Мн., 1966 – 1982). “Слоўнік асабовых уласных імён” М.Р. Судніка (Мн., 1965), “Слоўнік асабовых уласных імён” Г.К. Усціновіч (Мн., 2011), “Анамастычны слоўнік твораў Якуба Коласа” (Мн., 1990) і інш.

Слоўнікі ўстарэлых слоў. Функцыі і асаблівасці структуры “Слоўніка устарэлых слоў беларускай мовы” А.В. Макарэвіча (Брэст, 2005), “Слоўніка архаізмаў і гістарызмаў (па творах беларускай мастацкай літаратуры і публіцыстыкі)” С.М. Струкавай (Мн., 2007).

Слоўнікі эпітэтаў. Асаблівасці пабудовы “Слоўніка эпітэтаў беларускай літаратурнай мовы” М.П. Пазнякова (Мн., 1988) і “Слоўніка эпітэтаў беларускай мовы” Н.В. Гаўрош (Мн., 1998).

Частотныя слоўнікі. Функцыі і пабудова выпускаў “Частотнага слоўніка беларускай мовы” Н.С. Мажэйка і А.Я. Супруна. “Частотны слоўнік беларускай мовы” Н.С. Мажэйка (Мн., 2006).

Асацыятыўныя слоўнікі. Асаблівасці выдання “Асацыятыўны слоўнік беларускай мовы” А.І. Цітовай (Мн., 1981).

Словаўтваральныя слоўнікі. Гнездавыя і алфавітныя словаўтваральныя слоўнікі. Структура “Словаўтваральнага слоўніка беларускай мовы” А.М. Бардовіча, М.М. Круталевіча, А.А. Лукашанца (Мн., 2000) і “Словаўтваральнага слоўніка беларускай мовы” М.А. Аўласевіча і Т.І. Якубовіч (выд. 1 т. на літары А – К; Магілёў, 2002).

5.1.2. Перакладныя слоўнікі.

Руска-беларускія і беларуска-рускія слоўнікі. Асаблівасці пабудовы “Русско-белорусского словаря” (10-е выд. Мн., 2012) пад рэдакцыяй А.А. Лукашанца; “Русско-белорусского словаря общеупотребительной лексики” М.Н. Крыўко (Мн., 1999); “Беларуска-рускага слоўніка” (4-е выд. Мн., 2012) пад рэд. А.А. Лукашанца, “Найноўшага беларуска-рускага слоўніка” А.М. Булькі, Х.П. Булькі (мн., 2020), “Вялікага беларуска-рускага слоўніка” П. Д. Купрысь, Д. М. Яндальцава (Мн., 2021).

Перакладныя слоўнікі, у якіх беларуская мова з’яўляецца выходнай або ўваходнай. Структура выдання “ЕўраСлоўнік: беларуска-лацінска-англійска-балгарска-венгерска-грэцка-дацка-ірландска-ісландска-іспанска-італьянска-латышска-літоўска-мальтыйска-нарвежска-нідэрландска-нямецка-партугальска-польска-румынска-славацка-славенска-фінска-французска-харвацка-чэшска-шведска-эстонскі слоўнік” Л.П. Баршчэўскага (Мінск, 2008).

Тэрміналагічныя перакладныя слоўнікі. Першыя перакладныя слоўнікі беларускай лінгвістычнай тэрміналогіі: “Практыка і тэорыя літаратурнага мастацтва” (Мн., 1923), “Слоўнік граматычна-лінгвістычнай тэрміналогіі” (Мн., 1927). Асаблівасці лексікаграфічных выданняў, якія адлюстроўваюць сучасную тэрмінасістэму мовазнаўства. “Беларуска-польска-рускі слоўнік лінгвістычных тэрмінаў і спецыяльнай лексікі” В. Бекіша і Г. Фантаньскага (Катавіцэ, 1997) “Словарь славянской лингвистической терминологии” (у 2 т.; Прага, 1977 – 1979) і інш.

5.1.3. Слоўнікі-рэестры.

Арталагічныя слоўнікі. Асаблівасці “Слоўніка беларускай мовы: Арфаграфія. Арфаэпія. Акцэнтацыя. Словазмяненне” пад рэд. М.В. Бірылы (Мн., 1987). Сучасныя арталагічныя слоўнікі: “Беларускі арфаграфічны слоўнік” (Мн., 2009) пад рэд. А.А. Лукашанца, “Слоўнік беларускай мовы” (Мн., 2012) пад рэд. А.А. Лукашанца і В.П. Русак. Аспектныя арталагічныя слоўнікі беларускай мовы: “Асобна, разам, праз дэфіс” (Мн., 1994) і “Пішам без памылак: разам, асобна, праз дэфіс” М.Р.Прыгодзіча (Мн., 2002), “Разам, асобна, праз злучок” Н.Д. Бандарэнка, І.Л. Капылова, Т.М. Маракулінай (Мн., 2012), “Слоўнік арфаграфічных новаўвядзенняў беларускай мовы” Т.М. Маракулінай і І.Л. Капылова (Мн., 2010) і інш.

Граматычныя слоўнікі. Структурная арганізацыя комплексу акадэмічных выданняў: “Граматычны слоўнік дзеяслова” (Мн., 2013), “Граматычны слоўнік назоўніка” (Мн., 2013), “Граматычны слоўнік прыметніка, займенніка, лічэбніка, прыслоўя” (Мн., 2013). Асаблівасці пабудовы і функцыі “Вялікага слоўніка беларускай мовы” Ф.А. Піскунова (Мн., 2012).

Інверсійныя слоўнікі. Структура інверсійных слоўнікаў. “Слоўнік *tergo* сучаснай беларускай мовы” А. Барташэвіча і І. Камендацкай (Варшава, 1988 – 1989), “Адваротны слоўнік беларускай мовы” Л.М. Вардамацкага і В.І. Несцяровіча (Мн., 1994).

Марфемныя слоўнікі. Асаблівасці мега-, макра- і мікраструктуры “Марфемнага слоўніка беларускай мовы” А.М. Бардовіча і Л.М. Шакуна (Мн., 1989). Школьныя марфемныя слоўнікі: “Школьны марфемны слоўнік беларускай мовы” (Мн., 2006), “Марфемны слоўнік беларускай мовы (для сярэдняй школы)” М.А. Аўласевіча і Т.І. Якубовіч (Магілёў, 1998), “Марфемны слоўнік беларускай мовы” Т.І. Якубовіч (Магілёў, 2003).

5.2. Ідыёмныя лексікаграфічныя выданні.

Слоўнікі фразем. Гісторыя беларускай фразеаграфіі XIX ст. Працы Я. Ляцкага, І.І. Насовіча, Е.Р. Раманава, А. Рыпінскага, Яна Чачота, П.М. Шпілеўскага. Тлумачальныя і перакладныя слоўнікі фразем. Структурныя асаблівасці выданняў І.Я. Лепешава: “Фразеалагічны слоўнік беларускай мовы” (у 2 т.; Мн., 1993), “Слоўнік фразеалагізмаў беларускай мовы” (у 2 т.; Мн., 2008), “Этымалагічны слоўнік фразеалагізмаў” (Мн., 2004), “Вобраз чалавека ў беларускай фразеалогіі: слоўнік” В.А. Ляшчынскай, З.У. Шведавай (Мн., 2020).

Дыялектая фразеаграфія: “Слоўнік беларускай народнай фразеалогіі” Е.С. Мяцельскай і Я.М. Камароўскага (Мн., 1972), “З народнай фразеалогіі: дыферэнцыяльны слоўнік” І.Я. Лепешава (Мн., 1991), “Слоўнік дыялектнай фразеалогіі Гродзеншчыны” М.А. Даніловіча (Гродна, 2000), “Рубельскі лексіка-фразеалагічны слоўнік” М.І. Пашкевіча (Брэст, 2008), “Фразеалагічны слоўнік Косаўшчыны” А.Ф. Зайкі (Брэст, 2014). Структура серыі выданняў Г.Ф. Юрчанкі: “І коціца і валіцца” (Мн., 1972), “І сячэ і паліць” (Мн., 1974), “Слова за слова” (Мн., 1977), “Фразеалагічнага слоўніка гаворак Гродзеншчыны” М.А. Даніловіча (Гродна, 2020).

Перакладныя фразеалагічныя слоўнікі. “Англа-беларускі слоўнік фразеалагізмаў параўнальнага тыпу” Л.Д. Корсак і Л.С. Марціновіч (Мн., 1984), “*Słownik frazeologiczny białorusko-polski*” А. Аксамітава і М. Чурак (Варшава, 2000), “Малы руска-беларускі слоўнік прыказак, прымавак і фразем” З.Ф. Санько (Мн., 1991) і інш.

Слоўнікі прыказак. Гісторыя беларускай парэміяграфіі XIX ст. Асаблівасці выданняў “Сборник белорусских пословиц” І.І. Насовіча (СПб., 1874) і працы “Люд беларускі на Русі Літоўскай” М. Федароўскага (Варшава, т. 4, 1935). Тлумачальныя слоўнікі парэмій “Крынічнае слова” І.Р. Шкрабы і Р.І. Шкрабы (Мн., 1987), “Слоўнік беларускіх прыказак” І.Я. Лепешава і М.А. Якалцэвіч (Мн., 2006), “Слоўнік беларускіх прыказак, прымавак і крылатых выразаў” С.Ф. Івановай і Я.Я. Іванова (Мн., 1997). Структурныя асаблівасці “Тлумачальнага слоўніка прыказак” І.Я. Лепешава і М.А. Якалцэвіч (Гродна, 2011), “Тлумачальнага слоўніка рэгіянальных прыказак Гродзеншчыны” М.А. Даніловіча, М.А. Якалцэвіч (Гродна, 2020). Перакладныя парэміялагічныя слоўнікі: “Русско-белорусский словарь пословиц” Я.Я. Іванова (у 2 ч.; Магілёў, 2001), “Беларуска-нямецкі

парэміялагічны слоўнік” Я.Я. Іванова і Н.К. Раманавай (Магілёў, 2006), “Польска-беларускі парэміялагічны слоўнік” Я.Я. Іванова і С.Ф. Івановай (Магілёў, 2007), “Англа-беларускі парэміялагічны слоўнік” пад рэд. Я.Я. Іванова (Магілёў, 2009) і інш.

Слоўнікі параўнанняў. Выданні Ф.М. Янкоўскага “Беларускія народныя параўнанні: кароткі слоўнік” (Мн., 1973) і “Слоўнік беларускіх народных параўнанняў” Т.В. Валодзінай і Л.М. Салавей (Мн., 2011). Асаблівасці пабудовы “Слоўніка параўнанняў у мове мастацкіх твораў Янкі Купалы” В.А. Ляшчынскай і З.У. Шведавай (Гомель, 2004).

Слоўнікі перыфраз. Функцыянальныя і структурныя асаблівасці выдання Г.М. Малажай “Беларуская перыфразы (кароткі слоўнік)” (Мн., 1974).

Слоўнікі афарызмаў. Структурная характарыстыка выдання Ф.М. Янкоўскага “Крылатыя словы і афарызмы” (Мн., 1960), А.Я. Леванюк “Майстры кажучь... Беларускія літаратурныя афарызмычныя выслоўі” (Брэст, 2010), Н.В. Гаўрош, Н.М. Няжковіч “Афарызмычныя выслоўі беларускіх пісьменнікаў” (Мн., 2012).

5.3. Электронныя слоўнікі беларускай мовы. Функцыі і асаблівасці пабудовы электронных слоўнікаў. Алайн-слоўнікі. Структурная арганізацыя і асаблівасці функцыянавання электроннага “Тлумачальнага слоўніка беларускай мовы” (<http://rv-blr.com/>), электроннага корпуса беларускай мовы (<http://bnkorpus.info/>). Праграмныя слоўнікі. Праграмны слоўнік для праверкі арфаграфіі беларускамоўных тэкстаў “ArfaBel”, электронны слоўнік “Назвы азёр Беларусі” С.У. Шахоўскай (Мінск, 2014), “Электронны двухмоўны слоўнік метафар псіхалагічнай сферы чалавека” В.Ю. Шыманскай (Мінск, 2016). Асаблівасці стварэння канкардансаў. Алайн-праграмныя слоўнікі. Характэрныя асаблівасці слоўніка “Белазар”.

6. ПЕРСПЕКТЫВЫ БЕЛАРУСКАЙ ЛЕКСІКАГРАФІІ

Практычныя задачы і тэарэтычныя праблемы сучаснай беларускай лексікаграфіі. Стварэнне максімальна поўнага тлумачальнага слоўніка беларускай мовы. Абнаўленне існуючых перакладных слоўнікаў. Выданне шэрага слоўнікаў мовы найбольш аўтарытэтных беларускіх пісьменнікаў. Распрацоўка новых электронных слоўнікаў і перавод на электронныя носбіты існуючых слоўнікаў беларускай мовы.

8. ЛЕКСІКАГРАФІЧНЫ АНАЛІЗ

Парадак аналізу лексікаграфічных выданняў. Экстралінгвістычная інфармацыя пра слоўнік. Катэгорыя слоўніка. Тып лінгвістычнага слоўніка. Мегаструктура слоўніка. Макраструктура слоўніка. Мікраструктура слоўніка.

ВУЧЭБНА-МЕТАДЫЧНЫЯ КАРТА ВУЧЭБНАЙ ДЫСЦЫПЛІНЫ

№ раздзела, тэмы	Назва раздзела, тэмы	Колькасць аўдыторных гадзін				Самастойная праца	Літаратура	Форма кантролю ведаў
		Лекцыі	Практ. (семінар.) заняткі	КСР				
				Лекцыі	Практ. зан.			
		18	18	2	4	58		
1.	Уводзіны	2				2		
	Прадмет і задачы дысцыпліны. Значэнне курса, яго сувязь з іншымі навуковымі дысцыплінамі. Лексікаграфія як раздзел лінгвістыкі. Функцыі тэарэтычнай і прыкладной лексікаграфіі. Змест паняцця “беларуская лексікаграфія”. Крыніцы вывучэння беларускай лексікаграфіі. Бібліяграфіі і агляды прац па беларускай лексікаграфіі.	2				2	[1], дап. [4]	
2.	Слоўнік як асноўная адзінка лексікаграфіі					2		
	Азначэнне паняцця “слоўнік”. Функцыі слоўнікаў. Лінгвістычныя і энцыклапедычныя слоўнікі (універсальныя і галіновыя).						[1], дап. [4], [12]	
3.	З гісторыі беларускай лексікаграфіі	4	2		2	14		
3.1.	Прынцыпы перыядызацыі развіцця лексікаграфіі. Асаблівасці развіцця беларускай лексікаграфіі XIII ст. – XVIII ст. Раннія слоўнікі ўсходніх славян. Гласаграфія. Азбукоўнікі. Асаблівасці выданняў “Лексисъ съ толкованіемъ словенских мовъ просто”, “Лексис сиречь реченія вькратце събранны и из словенскаго языка на просты рускій діалектъ истолкованы Л.З.” Лаўрэнція Зізанія, “Лексіконъ славеноросскій и имень тлькованіе” Памвы Бярынды, тлумачальна-перакладнога слоўніка XVII ст. “Сіноніма славенаросская”.	2				2	[1], дап. [2], [7], [11]	

3.2.	<p>Характэрныя асаблівасці слоўнікаў XIX ст. – пач. XX ст. Беларуская лексіка і фразеалогія ў рукапісах і публікацыях К.Ф. Калайдовіча, А.Ф. Рыпінскага, Ф.С. Шымкевіча, П.М. Шпілеўскага, Я. Чачота, Я.П. Тышкевіча, Г. Кладніцкага, К. Мальчэўскага, Ф.Ф. Галатузава, П.П. Дуброўскага, І.І. Насовіча, М. Анімеле, С.П. Мікуцкага, А.-Г. Кіркора, І. Трусевіча, М. Каміньскага, Р.Б. Валовіча, А.І. Сабалеўскага, С.І. Сакалова, А.І. Вярыгі-Дароўскага, П.В. Шэйна, В.А. Каратыньскага, Ф. Сцяпуры, У. Дубоўскага, Е.Р. Раманава і інш.</p> <p>Лексікаграфічныя працы Ф.С. Шымкевіча, П.М. Шпілеўскага, І.І. Насовіча, У.М. Дабравольскага, С.М. Мядзведскага, Я. Ціхінскага.</p>	2			2	[1], дап. [2], [7], [11]	Рэфераты, даклады
3.3.	<p>Актывізацыя слоўнікавай працы ў БССР. Выпрацоўка беларускай навуковай тэрміналогіі. Характэрныя асаблівасці лексікаграфічных выданняў 1920-х гг. Дзейнасць Тэрміналагічнай камісіі Інбелкульта ў 1922 – 1930 гг. “Слоўнік геамэтрычных і трыганамэтрычных тэрмінаў і сказаў (расійска-беларускі і беларуска-расійскі)” К.С. Дуж-Душэўскага і В.Ю. Ластоўскага; “Беларуска-польска-расейска-лацінскі ботанічны слоўнік” Зоські Верас. Першыя перакладныя слоўнікі братоў Гарэцкіх; “Беларуска-расійскі слоўнічак” М.І. Каспяровіча, рукапісны руска-беларускі слоўнік А.В. Ярушэвіча. Гісторыя стварэння і лексікаграфічныя асаблівасці агульнамоўных перакладных слоўнікаў М.Я. Байкова і М.І. Гарэцкага; М.Я. Байкова і С.М. Некрашэвіча; Б. Друцкага-Падбярэскага; В.Ю. Ластоўскага.</p> <p>Дзейнасць Камісіі па ўкладанні слоўніка жывой беларускай мовы. Дыялектаграфія 1920-х гг.: “Віцебскі краёвы слоўнік” М.І. Каспяровіча; “Краёвы слоўнік Чэрвеншчыны” М.В. Шатэрніка; “Краёвы слоўнік усходняй Магілёўшчыны” І.К. Бялькевіча.</p>	2			2	[1], дап. [2], [7], [11]	
3.4.	<p>Асаблівасці развіцця беларускай лексікаграфіі ў 1930-я гг. Структура выдання “Руска-беларускі слоўнік” пад рэд. А.І. Александровіча.</p>			2	2	[1], дап. [2], [7], [11]	

3.5.	Беларуская савецкая лексікаграфія ў канцы 1940-х – 1980-я гг. Лексікаграфічная дзейнасць Інстытута мовазнаўства імя Якуба Коласа Акадэміі навук БССР. Характэрныя рысы “Руска-беларускага слоўніка”, “Беларуска-рускага слоўніка”, “Тлумачальнага слоўніка беларускай мовы”, “Слоўніка беларускіх гаворак паўночна-заходняй Беларусі і яе пагранічча”, “Тураўскага слоўніка”, “Этымалагічнага слоўніка беларускай мовы”, “Гістарычнага слоўніка беларускай мовы” і інш.					2	[1], дап. [2], [7], [11]	
3.6.	Развіццё слоўнікавай справы ў Беларусі з 1990-х гг. да нашага часу.					6	[1], [7], [11]	
4.	Структура слоўніка і яе кампаненты		2			6		
4.1.	Паняцце мегаструктуры слоўніка. Макраструктура лексікаграфічнага выдання (алфавітныя, алфавітна-гнездавыя, ідэаграфічныя слоўнікі). Мікраструктура слоўніка. Інфармацыйныя зоны ў слоўнікавым артыкуле. Абавязковыя параметры сучасных лексікаграфічных выданняў. Факультатыўныя параметры. Слоўнікавая дэфініцыя. Універсальныя тыпы слоўнікавых дэфініцый. Лексікаграфічная памета, тыпы памет.		2			6	[1], дап. [4]	Пісьмовыя практыкаванні
5.	Тыпы слоўнікаў беларускай мовы	10	14			26		
5.1	Лексемныя слоўнікі	8	10			18		
5.1.1.	Тлумачальныя слоўнікі	6	6			14		
	Тлумачальныя слоўнікі літаратурнай мовы. Асаблівасці структуры і функцыі “Тлумачальнага слоўніка беларускай мовы” ў 5 тамах пад рэд. К.К. Атраховіча, “Тлумачальнага слоўніка беларускай літаратурнай мовы” пад рэд. М.Р. Судніка, М.Н. Крыўко, перавыданняў названых прац. Школьныя тлумачальныя слоўнікі: “Тлумачальны слоўнік беларускай мовы: для сярэдняй школы” А.Я. Баханькова, І.М. Гайдукевіча, П.П. Шубы, “Школьны тлумачальны слоўнік беларускай мовы” Г.М. Малажай, Л.І. Яўдошынай, “Тлумачальны слоўнік беларускай мовы для школьнікаў” І.Л. Капылова, С.Я. Рапацэвіча і інш.	2				2	[1], дап. [4], [6], [8]	

	<p>Тлумачальныя слоўнікі дыялектнай мовы. Выданні, у якіх адлюстравана рэгіянальная лексіка Брэстчыны, Гомельшчыны, Гродзеншчыны, Міншчыны. Асаблівасці ўкладання “Слоўніка беларускіх гаворак паўночна-заходняй Беларусі і яе пагранічча” ў 5 т. пад рэд. Ю.Ф. Мацкевіч, “Тураўскага слоўніка” пад рэд. А.А. Крывіцкага. Тэматычныя дыялектныя слоўнікі “Жывёльны свет”, “Раслінны свет”, “Чалавек”, “Сельская гаспадарка”, “Плытніцтва”.</p>						
	<p>Тлумачальныя слоўнікі тэрмінаў. Слоўнікі тэрмінаў лінгвістыкі і сумежных дысцыплін: “Слоўнік лінгвістычных тэрмінаў” А.Л. Юрэвіча, “Слоўнік лінгвістычных тэрмінаў” П.У. Сцяцко, М.Ф. Гуліцкага, Л.А. Антанюк, “Слоўнік пра камічнае: мовазнаўчы аспект” В.І. Рагаўцова, “Слоўнік лінгвастылістычных і тэксталагічных тэрмінаў” М.В. Абабуркі, Т.А. Казімірскай, В.М. Саўчанка і інш.</p>		2		2	[1], дап. [4], [6], [10]	Складанне канспекта
	<p>Слоўнікі мовы аўтара. Асаблівасці структуры “Слоўніка мовы Янкі Купалы”, “Слоўніка мовы Скарыны” У.В. Анічэнкі, “Тлумачальнага слоўніка адметнай лексікі ў творах Якуба Коласа” Г.У. Арашонкавай і Н.А. Чабатар, “Слоўнік мовы Нашай Нівы (1906 – 1920)” В.П. Лемцюговай і інш.</p> <p>Слоўнікі эпітэтаў. Асаблівасці пабудовы “Слоўніка эпітэтаў беларускай літаратурнай мовы” М.П. Пазнякова і “Слоўніка эпітэтаў беларускай мовы” Н.В. Гаўрош.</p> <p>Асацыятыўныя слоўнікі. Асаблівасці выдання “Асацыятыўны слоўнік беларускай мовы” А.І. Цітовай.</p>		2		2	[1], дап. [3], [4], [6]	
	<p>Гістарычныя слоўнікі. Слоўнікі сінхроннага (гарызантальнага) зрэзу і дыяхранічных слоўнікі. Асаблівасці пабудовы “Гістарычнага слоўніка беларускай мовы”. Адметнасць структуры “Падручнага гістарычнага слоўніка субстантыўнай лексікі” і “Кароткага гістарычнага слоўніка беларускай мовы”.</p> <p>Этымалагічныя слоўнікі. Асаблівасці навуковых (поўных) і папулярных (кароткіх, школьных) этымалагічных слоўнікаў. Мега-,</p>		2		2	[1], дап. [4], [6]	Рэфераты, даклады, пісьмовыя практыкаванні

	макра- і мікраструктура “Этымалагічнага слоўніка беларускай мовы”.							
	Анамастычныя слоўнікі. Тапанімічныя слоўнікі беларускай мовы: Я.Н. Рапановіча “Слоўнік назваў населеных пунктаў...”, В.А. Жучкевіча “Краткий топонимический словарь Белоруссии”, “Анамастычны слоўнік Гродзеншчыны”, “Анамастычны слоўнік Магілёўшчыны” В.І. Рагаўцова і С.Я. Кечык, “Віцебшчына ў назвах вуліц” Г.М. Мезенкі, “Назвы азёр Беларусі” С.У. Шахоўскай, этымалагічнага слоўніка “Гідранімія Беларусі: гідронімы Магілёўскай вобласці” І. М. Шарухі і інш. Структура выдання “Назвы населеных пунктаў Рэспублікі Беларусь” пад рэд. В.П. Лемцюговай. Асаблівасці ўкладання антрапанімічных слоўнікаў. Структура выданняў “Беларуская антрапанімія” М.В. Бірылы. “Слоўнік асабовых уласных імён” М.Р. Судніка, “Слоўнік асабовых уласных імён” Г.К. Усціновіч, “Анамастычны слоўнік твораў Якуба Коласа” і інш.	2				2	[1], дап. [4], [6], [9]	
	Слоўнікі лексічных формаў. Характэрныя асаблівасці “Слоўніка сінонімаў і блізказначных слоў” М.К. Клышкі, “Слоўніка сінонімаў беларускай мовы” С.М. Шведава, “Слоўніка паронімаў беларускай мовы” С.М. Грабчыкава, “Слоўніка антонімаў беларускай мовы: канкрэтныя выпадкі ўжывання” У.М. Лазоўскага. Слоўнікі неалагізмаў. Адметнасці пабудовы “Слоўніка новых слоў беларускай мовы” В.І. Уласевіч і Н.М. Даўгулевіч, выдання “Словаклад: слоўнік адметнай лексікі” А.А. Каўруса, “Беларуска-рускага тлумачальнага слоўніка новых слоў і новых значэнняў слоў” В.І. Уласевіч і Н.М. Даўгулевіч. Слоўнікі ўстарэлых слоў. Функцыі і асаблівасці структуры “Слоўніка устарэлых слоў беларускай мовы” А.В. Макарэвіча, “Слоўніка архаізмаў і гістарызмаў (па творах беларускай мастацкай літаратуры і публіцыстыкі)” С.М. Струкавай.		2			2	[1], дап. [4], [6]	Пісьмовыя практыкаванні
	Словаўтваральныя слоўнікі. Гнездавыя і алфавітныя словаўтваральныя слоўнікі. Структура “Словаўтваральнага слоўніка беларускай мовы” А.М. Бардовіча, М.М. Круталевіча,	2				2	[1], дап. [4], [6]	

	<p>А.А. Лукашанца і “Словаўтваральнага слоўніка беларускай мовы” М.А. Аўласевіча і Т.І. Якубовіч.</p> <p>Частотныя слоўнікі. Функцыі і пабудова выпускаў “Частотнага слоўніка беларускай мовы” Н.С. Мажэйка і А.Я. Супруна. “Частотны слоўнік беларускай мовы” Н.С. Мажэйка.</p> <p>Слоўнікі скарачэнняў. Структура акадэмічнага “Руска-беларускага слоўніка скарачэнняў”. Слоўнікі з уваходнай англійскай мовай: “Англійска-беларускі слоўнік скарачэнняў” Ю.М. Кардубан, “Англа-руска-беларускі слоўнік асноўных скарачэнняў у галіне інфармацыйных тэхналогій для студэнтаў, выкладчыкаў, спецыялістаў” П.Ю. Бранцэвіча і А.С. Кабайлы і інш.</p>							
5.1.2.	Перакладныя слоўнікі	2	2			2		
	<p>Руска-беларускія і беларуска-рускія слоўнікі. Асаблівасці пабудовы “Русско-белорусского словаря” пад рэдакцыяй А.А. Лукашанца; “Русско-белорусского словаря общеупотребительной лексики” М.Н. Крыўко; “Беларуска-рускага слоўніка” пад рэд. А.А. Лукашанца, “Найноўшага беларуска-рускага слоўніка” А.М. Булькі, Х.П. Булькі, “Вялікага беларуска-рускага слоўніка” П. Д. Купрысь, Д. М. Яндальцава.</p> <p>Перакладныя слоўнікі, у якіх беларуская мова з’яўляецца выходнай або ўваходнай. Структура выдання “ЕўраСлоўнік” Л.П. Баршчэўскага.</p> <p>Тэрміналагічныя перакладныя слоўнікі. Першыя перакладныя слоўнікі беларускай лінгвістычнай тэрміналогіі: “Практыка і тэорыя літаратурнага мастацтва”, “Слоўнік граматычна-лінгвістычнай тэрміналогіі”. Асаблівасці лексікаграфічных выданняў, якія адлюстроўваюць сучасную тэрмінасістэму мовазнаўства. “Беларуска-польска-рускі слоўнік лінгвістычных тэрмінаў і спецыяльнай лексікі” В. Бекіша і Г. Фантаньскага “Словарь славянской лингвистической терминологии” і інш.</p>	2	2			2	[1], дап. [4]	Вуснае апытванне, пісьмовыя практыкаванні
5.1.3.	Слоўнікі-рэстры	2	2			2		

	<p>Арталагічныя слоўнікі. Асаблівасці “Слоўніка беларускай мовы: Арфаграфія. Арфаэпія. Акцэнтацыя. Словазмяненне” пад рэд. М.В. Бірылы. Сучасныя арталагічныя слоўнікі: “Беларускі арфаграфічны слоўнік” пад рэд. А.А. Лукашанца, “Слоўнік беларускай мовы” пад рэд. А.А. Лукашанца і В.П. Русак. Аспектныя арталагічныя слоўнікі беларускай мовы: “Асобна, разам, праз дэфіс” і “Пішам без памылак: разам, асобна, праз дэфіс” М.Р.Прыгодзіча, “Разам, асобна, праз злучок” Н.Д. Бандарэнка, І.Л. Капылова, Т.М. Маракулінай, “Слоўнік арфаграфічных новаўвядзенняў беларускай мовы” Т.М. Маракулінай і І.Л. Капылова і інш.</p> <p>Граматычныя слоўнікі. Структурная арганізацыя комплексу акадэмічных выданняў: “Граматычны слоўнік дзеяслова”, “Граматычны слоўнік назоўніка”, “Граматычны слоўнік прыметніка, займенніка, лічэбніка, прыслоўя”. Асаблівасці пабудовы і функцыі “Вялікага слоўніка беларускай мовы” Ф.А. Піскунова.</p> <p>Інверсійныя слоўнікі. Структура інверсійных слоўнікаў. “Слоўнік tergo сучаснай беларускай мовы” А. Барташэвіча і І. Камендацкай, “Адваротны слоўнік беларускай мовы” Л.М. Вардамацкага і В.І. Несцяровіча.</p> <p>Марфемныя слоўнікі. Асаблівасці мега-, макра- і мікраструктуры “Марфемнага слоўніка беларускай мовы” А.М. Бардовіча і Л.М. Шакуна. Школьныя марфемныя слоўнікі: “Школьны марфемны слоўнік беларускай мовы”, “Марфемны слоўнік беларускай мовы (для сярэдняй школы)” М.А. Аўласевіча і Т.І. Якубовіч, “Марфемны слоўнік беларускай мовы” Т.І. Якубовіч.</p>	2	2			2	[1], дап. [4], [6]	Пісьмовыя практыкаванні, тэставая работа, вуснае апытванне
5.2.	Ідыёмныя слоўнікі		2			4		
	Слоўнікі фразем. Гісторыя беларускай фразеаграфіі XIX ст. Працы Я. Ляцкага, І.І. Насовіча, Е.Р. Раманава, А. Рыпінскага, Яна Чачота, П.М. Шпілеўскага. Тлумачальныя і перакладныя слоўнікі фразем. Структурныя асаблівасці выданняў І.Я. Лепшава: “Фразеалагічны слоўнік беларускай мовы”, “Слоўнік фразеалагізмаў		2			4	[1], дап. [2], [4], [5]	Пісьмовыя практыкаванні

<p>беларускай мовы”, “Этымалагічны слоўнік фразеалагізмаў”, “Вобраз чалавека ў беларускай фразеалогіі” В.А. Ляшчынскай, З.У. Шведавай.</p> <p>Дыялектая фразеаграфія: “Слоўнік беларускай народнай фразеалогіі” Е.С. Мяцельскай і Я.М. Камароўскага, “З народнай фразеалогіі: дыферэнцыяльны слоўнік” І.Я. Лепешава, “Слоўнік дыялектнай фразеалогіі Гродзеншчыны” М.А. Даніловіча, “Рубельскі лексіка-фразеалагічны слоўнік” М.І. Пашкевіча, “Фразеалагічны слоўнік Косаўшчыны” А.Ф. Зайкі. Структура серыі выданняў Г.Ф. Юрчанкі; “Фразеалагічнага слоўніка гаворак Гродзеншчыны” М.А. Даніловіча.</p> <p>Перакладныя фразеалагічныя слоўнікі. “Англа-беларускі слоўнік фразеалагізмаў параўнальнага тыпу” Л.Д. Корсак і Л.С. Марціновіч, “Słownik frazeologiczny białorusko-polski” А. Аксамітава і М. Чурак, “Малы руска-беларускі слоўнік прыказак, прымавак і фразем” З.Ф. Санько і інш.</p> <p>Слоўнікі прыказак. Гісторыя беларускай парэміяграфіі XIX ст. Асаблівасці выданняў “Сборник белорусских пословиц” І.І. Насовіча і працы “Люд беларускі на Русі Літоўскай” М. Федароўскага. Тлумачальныя слоўнікі парэмій “Крынічнае слова” І.Р. Шкрабы і Р.І. Шкрабы, “Слоўнік беларускіх прыказак” І.Я. Лепешава і М.А. Якалцэвіч, “Слоўнік беларускіх прыказак, прымавак і крылатых выказаў” С.Ф. Івановай і Я.Я. Іванова. Структурныя асаблівасці “Тлумачальнага слоўніка прыказак” І.Я. Лепешава і М.А. Якалцэвіч, “Тлумачальнага слоўніка рэгіянальных прыказак Гродзеншчыны” М.А. Даніловіча, М.А. Якалцэвіч. Перакладныя парэміялагічныя слоўнікі: “Русско-белорусский словарь пословиц” Я.Я. Іванова, “Беларуска-нямецкі парэміялагічны слоўнік” Я.Я. Іванова і Н.К. Раманавай, “Польска-беларускі парэміялагічны слоўнік” Я.Я. Іванова і С.Ф. Івановай, “Англа-беларускі парэміялагічны слоўнік” пад рэд. Я.Я. Іванова і інш.</p> <p>Слоўнікі параўнанняў. Выданні Ф.М. Янкоўскага “Беларускія народныя параўнанні: кароткі слоўнік” і “Слоўнік беларускіх</p>								
--	--	--	--	--	--	--	--	--

	<p>народных параўнанняў” Т.В. Валодзінай і Л.М. Салавей. Асаблівасці пабудовы “Слоўніка параўнанняў у мове мастацкіх твораў Янкі Купалы” В.А. Ляшчынскай і З.У. Шведавай.</p> <p>Слоўнікі перыфраз. Функцыянальныя і структурныя асаблівасці выдання Г.М. Малажай “Беларуская перыфраза (кароткі слоўнік)”.</p> <p>Слоўнікі афарызмаў. Структурная характарыстыка выданняў Ф.М. Янкоўскага “Крылатыя словы і афарызмы”, А.Я. Леванюк “Майстры кажуць... Беларускія літаратурныя афарыстычныя выслоўі”, Н.В. Гаўрош, Н.М. Нямковіч “Афарыстычныя выслоўі беларускіх пісьменнікаў”.</p>							
5.3.	Электронныя слоўнікі		2			4		
	<p>Электронныя слоўнікі беларускай мовы. Функцыі і асаблівасці пабудовы электронных слоўнікаў. Анлайн-слоўнікі. Структурная арганізацыя і асаблівасці функцыянавання электроннага “Тлумачальнага слоўніка беларускай мовы”, электроннага корпуса беларускай мовы. Праграмныя слоўнікі. Праграмны слоўнік для праверкі арфаграфіі беларускамоўных тэкстаў “ArfaBel”, электронны слоўнік “Назвы азёр Беларусі” С.У. Шахоўскай, “Электронны двухмоўны слоўнік метафар псіхалагічнай сферы чалавека” В.Ю. Шыманскай. Асаблівасці стварэння канкардансаў. Анлайн-праграмныя слоўнікі. Характэрныя асаблівасці слоўніка “Белазар”.</p>		2			4	[1], дап. [4], [5]	Рэфераты, даклады
6.	Перспектывы беларускай лексікаграфіі	2				4		
	<p>Практычныя задачы і тэарэтычныя праблемы сучаснай беларускай лексікаграфіі. Стварэнне максімальна поўнага тлумачальнага слоўніка беларускай мовы. Абнаўленне існуючых перакладных слоўнікаў. Выданне шэрага слоўнікаў мовы найбольш аўтарытэтных беларускіх пісьменнікаў. Распрацоўка новых электронных слоўнікаў і перавод на электронныя носыбіты існуючых слоўнікаў беларускай мовы.</p>	2				4	[1], дап. [4], [12]	
7.	Лексікаграфічны аналіз				2	4	[1]	
	Усяго гадзін	18	18	2	4	58		экзамен

ІНФАРМАЦЫЙНА-МЕТАДЫЧНАЯ ЧАСТКА

ЛІТАРАТУРА

Асноўная літаратура

1. Дзятко, Д. В. Лексікаграфія // Сучасная беларуская літаратурная мова : вучэб. дапам. / Д. В. Дзятко [і інш.] ; пад рэд. Д. В. Дзятко. – Мінск : Выш. шк., 2017. – С. 514–577.

Дадатковая літаратура

2. Гуліцкі, М. Ф. Нарысы гісторыі беларускай лексікаграфіі (XIX – пачатак XX ст.) / М. Ф. Гуліцкі. – Мінск : Выш. шк., 1978. – 119 с.

3. Дзятко, Д. В. Беларуская аўтарская фразеаграфія / Ю. С. Басалай, Д. В. Дзятко // Образование и наука в Беларуси: актуальные проблемы и перспективы развития в XXI веке : сб. науч. ст. / редкол.: В. В. Бущик [и др.]. – Минск, 2013. – С. 196–200.

4. Дзятко, Д. В. Лексікаграфія як раздзел мовазнаўства: тэрміны, праблемы, тыпы слоўнікаў / Д. В. Дзятко // Роднае слова. – 2016. – № 8. – С. 34–37.

5. Дзятко, Д. В. Сучасная беларуская лексікаграфія: ідыёмныя і электронныя слоўнікі / Д. В. Дзятко // Роднае слова. – № 12. – С. 45–48.

6. Дзятко, Д. Сучасная беларуская лексікаграфія: лексемныя слоўнікі і слоўнікі-рэстры / Д. Дзятко // Роднае слова. – 2018. – № 6. – С. 36–40.

7. Дятко, Д. В. Белорусская лексикография: теория, история, современное состояние / Д. В. Дятко // Лексикографические штудии : междунар. коллектив. моногр. / под ред. Н. В. Пятаевой. – М, – С. 9–63.

8. Міхайлаў, П. А. Беларуская дыялектная лексікаграфія: гісторыя, сучасны стан і перспектывы / П. А. Міхайлаў // Badania dialektów i onomastyki na pograniczu polsko-wschodniosłowiańskim : Referaty i komunikaty wygłoszone na konf., Białobrzegach, 12–16 wrzes. 1989 w. / by. M. Kondratiuk. – Białystok, 1995. – В. 107–120.

9. Шахоўская, С. У. Беларуская анамастычная лексікаграфія: фарміраванне, сучасны стан, вектары развіцця / С. У. Шахоўская ; пад навук. рэд. П. А. Міхайлава. – Мінск : Красная звезда, 2012. – 258 с.

10. Шчэрбін, В. К. Спецыяльная лексікаграфія Беларусі на мяжы тысячагоддзяў / В. К. Шчэрбін // Слов'янське термінознавство кінця XX – пачатку XXI століть : монографія / наук. ред. В. Л. Іващенко. – Київ, 2018. – С. 423–467.

11. Шчэрбін, В. К. Гісторыя беларускай лексікаграфіі / В. К. Шчэрбін. – Мінск : Мін. дзярж. лінгвіст. ун-т, 1994. – 36 с.

12. Шчэрбін, В. К. Тэарэтычныя праблемы беларускай лексікаграфіі / В. К. Шчэрбін. – Мінск : Беларус. кнігазбор, 1996. – 140 с.

МЕТАДЫЧНЫЯ РЭКАМЕНДАЦЫІ ПА АРГАНІЗАЦЫІ САМАСТОЙНАЙ РАБОТЫ СТУДЭНТАЎ

Для павышэння якасці прафесійнай падрыхтоўкі будучых настаўнікаў-філолагаў на працягу ўсяго тэрміну навучання ў ВНУ мэтазгодна прыцягваць кожнага студэнта да самастойнай работы. Істотнай асаблівасцю самастойнай работы з'яўляецца актыўная мысліцельная дзейнасць студэнтаў, іх імкненне выявіць свой разумовы ўзровень і стан духоўных здабыткаў у выкананні пэўных заданняў. Студэнты становяцца суб'ектамі пазнавальнай дзейнасці, у іх развіваецца ініцыятыўнасць, самастойнасць у засваенні ведаў, уменняў і навыкаў, а таксама творчае ўяўленне. Змест і формы самастойнай работы студэнтаў распрацоўваюцца супрацоўнікамі кафедры ў адпаведнасці з мэтамі і задачамі адукацыйнага стандарту.

Матэрыял, рэкамендаваны для самастойнага вывучэння, студэнты павінны атрымліваць ад выкладчыка з першых тыдняў семестра. Змест матэрыялу для самастойнай працы, распрацаваны выкладчыкамі кафедры, можа ўключаць тэарэтычныя ці практычныя заданні па пэўных тэмах, комплексы індывідуальных дамашніх кантрольных работ па тэмах і раздзелах дысцыпліны. Усе віды заданняў павінны быць размеркаваны па этапах: 1) напалову самастойная (калектыўная) работа; 2) самастойная работа рэпрадуктыўнага характару; 3) самастойная работа творчага характару.

На самастойнае вывучэнне варта прапанаваць асобныя тэмы лекцый або іх часткі па раней складзеным плане з указаннем асноўнай і дадатковай літаратуры па праблеме. Адзначым, што для студэнтаў першага курса рэкамендуецца выносіць на самастойнае вывучэнне тэмы і падтэмы, асноўныя палажэнні якіх вядомыя са школьнага курса беларускай мовы, або тыя пытанні, вывучэнне якіх не патрабуе валодання спецыфічнымі лінгвістычнымі ўменнямі і навыкамі. На наступных курсах матэрыял, прапанаваны для самастойнага вывучэння, варта паступова ўскладняць, але ўсё роўна змест такога матэрыялу павінен змяшчаць тэарэтычныя пытанні, успрыманне, асэнсаванне і разуменне якіх не выклікае асаблівых цяжкасцей.

Эфектыўнасць самастойнай працы студэнтаў залежыць ад многіх фактараў. Тут і аптымальны выбраная форма працы, і дакладныя, канкрэтныя ўказанні і рэкамендацыі выкладчыка па выкананні з наступнай аб'ектыўнай ацэнкай яе вынікаў і, самае важнае, сістэматычнасць і паслядоўнасць у правядзенні такой працы.

ПРЫКЛАДНЫ ПЕРАЛІК ЗАДАННЯЎ КІРУЕМАЙ САМАСТОЙНАЙ РАБОТЫ

Тэма 1.3.11. Пераклад і тлумачэнне незразумелых слоў на палях і ў гэксце беларускіх старадрукаў (Ф.Скарына, В.Цяпінскі, С.Будны, І.Фёдараў, М.Сматрыцкі). 2. Асноўныя прынцыпы гласіравання.

Заданне

I узровень

Заканспектаваць з кнігі “Беларуская мова: энцыклапедыя” (Мінск, 1994) адзін энцыклапедычны артыкул пра вядомага беларускага даследчыка і яго навуковую спадчыну (Ф.Скарына, В.Цяпінскі, С.Будны, І.Фёдараў, М.Сматрыцкі і інш.).

II узровень

Падрыхтаваць даклад пра вядомага беларускага даследчыка і яго навуковую спадчыну (Ф.Скарына, В.Цяпінскі, С.Будны, І.Фёдараў, М.Сматрыцкі).

III узровень

Падрыхтаваць прэзентацыю “Вядомыя беларускія мовазнаўцы і іх навуковая спадчына” (Ф.Скарына, В.Цяпінскі, С.Будны, І.Фёдараў, М.Сматрыцкі).

Тэма 12.1.2. Асноўныя аспекты апісання сінтаксісу: структурны, камунікацыйны, функцыянальны, семантычны.

Заданне

I узровень

Са “Слоўніка лінгвістычных тэрмінаў” запісаць дэфініцыі тэрміналагічных спалучэнняў: структурны сінтаксіс, камунікацыйны сінтаксіс, функцыянальны сінтаксіс, семантычны сінтаксіс.

II узровень

Заканспектаваць з кнігі (Беларуская мова: энцыкл. / Беларус. Энцыкл.: Пад рэд. А. Я. Міхневіча; Рэдкал. Б. І. Сачанка (гал. рэд.) і інш. – Мінск : БелЭн, 1994. – 655 с.) з артыкула “Слоўнік” інфармацыйны матэрыял пра тыпы слоўнікаў.

III узровень

Карыстаючыся навуковым даведнікам Д. В. Дзятко, С. У. Шахоўскай “Беларускае мовазнаўства : дысертацыі па беларускай мове, абароненыя ў Рэспубліцы Беларусь (1990–2011)” (Мінск, 2011), скласці бібліяграфічны спіс сучасных навуковых даследаванняў у галіне лексікаграфіі.

ПАТРАБАВАННІ ДА ВЫКАНАННЯ САМАСТОЙНАЙ РАБОТЫ СТУДЭНТАЎ

№ п/п	Назва тэмы, раздзела	Колькасць гадзін на СПС	Заданне	Форма выканання
1.	Уводзіны. Лексікаграфія як раздзел лінгвістыкі.	2	Падрыхтаваць канспект па тэме “Стадыі складання слоўніка, асноўныя праблемы пры складанні слоўніка”	Канспект
2.	Слоўнік як асноўная адзінка лексікаграфіі	2	Складзі слоўнік асноўных лексікаграфічных тэрмінаў	Канспект
3	3 гісторыі беларускай лексікаграфіі	14		
3.1.	Прынцыпы перыядызацыі развіцця лексікаграфіі. Асаблівасці развіцця беларускай лексікаграфіі XIII ст. – XVIII ст.	2	Зрабіць прэзентацыю на тэму “Прынцыпы перыядызацыі развіцця лексікаграфіі”; выканаць заданне з ІЭУМК “Беларуская лексікаграфія” па тэме “Асаблівасці развіцця беларускай лексікаграфіі XIII ст. – XVIII ст.”: https://bspu.by/moodle/mod/assign/view.php?id=117295	Заданне ў СДН “Moodle”; прэзентацыя
3.2.	Характэрныя асаблівасці слоўнікаў XIX ст. – пач. XX ст.	2	Падрыхтаваць прэзентацыю на тэму “Характэрныя асаблівасці слоўнікаў XIX ст. – пач. XX ст.”	Прэзентацыя
3.3.	Актывізацыя слоўнікавай працы ў БССР.	2	Выканаць заданне з ІЭУМК “Беларуская лексікаграфія” па тэме “Актывізацыя слоўнікавай працы ў БССР.”: https://bspu.by/moodle/mod/assign/view.php?id=117123	Заданне ў СДН “Moodle”
3.4.	Асаблівасці развіцця беларускай лексікаграфіі ў 1930-я гг.	2	Выканаць заданні з ІЭУМК “Беларуская лексікаграфія” па тэме “Асаблівасці развіцця беларускай лексікаграфіі ў 1930-я гг.”: https://bspu.by/moodle/mod/assign/view.php?id=117125	Заданні ў СДН “Moodle”
3.5.	Беларуская савецкая лексікаграфія ў канцы 1940-х – 1980-я гг.	2	Выканаць заданне з ІЭУМК “Беларуская лексікаграфія” па тэме “Беларуская савецкая лексікаграфія ў канцы 1940-х – 1980-я гг.”: https://bspu.by/moodle/mod/assign/view.php?id=117133	Заданне ў СДН “Moodle”
3.6.	Развіццё	2	Выканаць заданне з ІЭУМК “Беларуская	Заданне ў

	слоўнікавай справы ў Беларусі з 1990-х гг. да нашага часу.		лексікаграфія” па тэме “Развіццё слоўнікавай справы ў Беларусі з 1990-х гг. да нашага часу”: https://bspu.by/moodle/mod/assign/view.php?id=117151	СДН “Moodle”
4.	Структура слоўніка і яе кампаненты	6	Выканаць заданне з ІЭУМК “Беларуская лексікаграфія” па тэме “Структура слоўніка і яе кампаненты”: https://bspu.by/moodle/mod/assign/view.php?id=117341 ; прааналізаваць асаблівасці мікраструктуры слоўнікаў розных тыпаў, скласці на аснове аналізу канспект	Заданне ў СДН “Moodle”; канспект
5.	Тыпы слоўнікаў беларускай мовы	26		
5.1.	Лексемныя слоўнікі	18	Выканаць комплекс тэстаў з ІЭУМК “Беларуская лексікаграфія” па тэме “Лексемныя слоўнікі” https://bspu.by/moodle/mod/assign/view.php?id=117373 падрыхтаваць прэзентацыю па тэме “Сучасныя падыходы да тыпалогіі лексікаграфічных выданняў”; зрабіць канспект артыкулаў сучасных тэарэтыкаў лексікаграфіі па тэме “Тыпалогія беларускіх лексікаграфічных выданняў”	Заданне ў СДН “Moodle”; прэзентацыя ; канспект
5.2.	Ідыёмныя слоўнікі	4	Выканаць комплекс тэстаў з ІЭУМК “Беларуская лексікаграфія” па тэме “Сучасныя лінгвістычныя слоўнікі беларускай мовы і іх інфарматыўныя магчымасці”: https://bspu.by/moodle/mod/quiz/view.php?id=118133 ; падрыхтаваць прэзентацыю па тэме “Ідыёмныя слоўнікі беларускай мовы”; скласці канспект па тэме “Слоўнікі фразеалагізмаў беларускай мовы”	Тэсты ў СДН “Moodle”; прэзентацыя
5.3.	Электронныя слоўнікі	4	Распрацаваць у праграме GoldenDICT кароткі слоўнік тэрмінаў беларускай лексікаграфіі	Электронныя слоўнік
6.	Перспектывы беларускай лексікаграфіі	4	Выканаць заданне з ІЭУМК “Беларуская лексікаграфія” па тэме “Перспектывы беларускай лексікаграфіі”: https://bspu.by/moodle/mod/assign/view.php?id=117371 ; зрабіць канспект артыкулаў дадзенай тэматыкі В.К. Шчэрбіна	Заданне ў СДН “Moodle”; канспект
7.	Лексікаграфічны аналіз	4	Выканаць заданне з ІЭУМК “Беларуская лексікаграфія” па тэме “Лексікаграфічны аналіз”: https://bspu.by/moodle/mod/assign/view.php?id=117371	Заданне ў СДН “Moodle”

РЭЙТЫНГАВАЯ РАБОТА № 1

Тэрміналагічны дыктант

Дайце азначэнне наступным тэрмінам.

1. Лексікаграфія, слоўнік, мегаструктура, макраструктура, мікраструктура, зона намінацыі, зона граматычных памет, зона семантызацыі, зона ілюстрацый, зона пашпартызацыі.

2. Ахарактарызуйце асноўныя метады даследавання ў лексікаграфіі.

РЭЙТЫНГАВАЯ РАБОТА № 2

Падрыхтуйце рэферат і прэзентацыю пра аднаго з беларускіх лексікографістаў (на выбар студэнта)

Ф.Скарына,
 В.Цяпінскі,
 С.Будны,
 І.Фёдараў,
 М.Сматрыцкі,
 П.Бярында,
 К.Калайдовіч,
 Ф.Шымкевіч,
 Я.Чачот,
 С.Мікуцкі,
 Е.Раманаў, П.Шэйн,
 І.Грыгаровіч,
 І.Навіцкі,
 М.Гарбачэўскі,
 М.Барсаў,
 М.Гарэцкі,
 М.Байкоў,
 М.Шатэрнік,
 А.Александровіч,
 А.Лукашанец,
 В.Лемцюгова,
 М.Булахаў,
 А.Баханькоў,
 І.Гайдукевіч,
 П.Шуба,
 Я.Станкевіч,
 Н.Гаўрош,
 І.Лепешаў,
 Ф.Янкоўскі.

РЭЙТЫНГАВАЯ РАБОТА № 3

Выканайце тэст з ВМК па дысцыпліне:

<https://bspu.by/moodle/mod/quiz/view.php?id=118133>

МЕТАДЫЧНЫЯ РЭКАМЕНДАЦЫІ ПА АРГАНІЗАЦЫІ ВЫВУЧЭННЯ ВУЧЭБНАЙ ДЫСЦЫПЛІНЫ

У аснову структуравання зместу вучэбнага матэрыялу дысцыпліны “Беларуская лексікаграфія” пакладзены прынцып тэматычнага падыходу, які прадугледжвае падзел вучэбнага матэрыялу на адносна самастойныя раздзелы (тэмы).

Па кожнай вучэбнай тэме ў адпаведнасці з яе мэтамі і задачамі па фарміраванні і развіцці ў студэнтаў канкрэтных кампетэнцый выкладчык праектуе і рэалізуе канкрэтныя педагагічныя тэхналогіі.

Найбольш перспектыўнымі і эфектыўнымі сучаснымі інавацыйнымі адукацыйнымі сістэмамі і тэхналогіямі з’яўляюцца наступныя:

- тэхналогія вучэбна-даследчай дзейнасці;
- тэхналогія праблемна-модульнага навучання;
- праектныя тэхналогіі;
- інфармацыйна-камунікацыйныя тэхналогіі;
- маніторынг інтэлектуальнага развіцця і інш.

Для кіравання вучэбным працэсам і арганізацыі кантрольна-ацэначнай дзейнасці педагогам рэкамендуецца выкарыстоўваць рэйтынжавыя, крэдытна-модульныя сістэмы ацэнкі вучэбнай і даследчай дзейнасці студэнтаў, вучэбна-метадычныя комплексы.

З мэтай фарміравання сучасных сацыяльна-асобасных і сацыяльна-прафесійных кампетэнцый выпускнікоў ВНУ ў практыку правядзення семінарскіх і практычных заняткаў мэтазгодна ўкараняць метадыкі актыўнага навучання і дыскусійныя формы.

БЯГУЧАЯ АТЭСТАЦЫЯ

Бягучая атэстацыя носіць накапляльны характар, пры паспяховым выкананні бягучай самастойнай працы ў канцы семестра студэнт можа быць атэставаны аўтаматычна. Такая форма правядзення атэстацыі дазваляе матываваць студэнта да сістэмнай, планамернай працы напрацягу семестра.

У ходзе атэстацыі ацэньваюцца вынікі засваення дысцыпліны, якія праяўляюцца:

ва ўменні дакладна вызначаць асаблівасці мега-, макра- і мікраструктуры лексікаграфічных выданняў розных тыпаў;

ва ўменні знаходзіць неабходную інфармацыю ў слоўніках розных тыпаў і выкарыстоўваць яе ў даследаваннях;

ва ўменні складаць слоўнікавыя артыкулы для лексікаграфічных выданняў розных тыпаў.

Акрамя таго, у ходзе атэстацыі ацэньваюцца вынікі вивучэння вучэбнай дысцыпліны, для чаго выкарыстоўваюцца:

- тэсты з мэтай праверкі ведаў па асноўных пытаннях курса.
- аналіз распрацаваных схем заняткаў і арганізацыі самастойнай працы з улікам асноўных сучасных тэндэнцый развіцця моўнай адукацыі.

КРЫТЭРЫ І ПАКАЗЧЫКІ АЦЭНКІ ВЫНІКАЎ ВУЧЭБНАЙ ДЗЕЙНАСЦІ СТУДЭНТАЎ НА ЭКЗАМЕНЕ

Адзнака	Крытэрыі
10	Студэнт свабодна валодае вучэбным матэрыялам і паказвае яго поўнае разуменне; выяўляе самы высокі ўзровень усвядомленасці вивучанага, абгрунтавана выкладае свае думкі, выкарыстоўваючы звесткі з дадатковай літаратуры, робіць самастойныя вывады і заключэнні, падмацоўвае свой адказ уласнымі ілюстрацыямі-даказамі. Аналіз моўных фактаў выкананы без памылак, што сведчыць пра ўменне прымяняць тэрэтычныя веды для вырашэння практычных задач навучання. Перадае матэрыял паслядоўна, захоўваючы нормы літаратуранай мовы; праяўляе адказнасць, пазнавальную актыўнасць і крэатыўнасць. Маўленне адпавядае патрабаванням лагічнасці, дакладнасці, правільнасці, выразнасці.
9	Студэнт свабодна валодае вучэбным матэрыялам, дае поўнае азначэнне лінгвістычным паняццям, выяўляе высокі ўзровень усвядомленасці вивучанага і ўменне аргументавана выкладаць яго, падмацоўвае свой адказ яркімі ілюстрацыямі-даказамі (як з дапаможнікаў, так і самастойна падобранымі). Аналіз моўных фактаў выкананы без памылак, што сведчыць пра ўменне прымяняць тэрэтычныя веды для вырашэння практычных задач навучання. Маўленне адпавядае патрабаванням лагічнасці, дакладнасці, правільнасці, выразнасці.
8	Студэнт у дастаткова поўным аб'ёме валодае вучэбным матэрыялам, самастойна абгрунтоўвае свой адказ і прыводзіць ілюстрацыі- доказы, узятыя з дапаможнікаў ці лекцый. Пры выкананні аналізу моўных фактаў дапускае асобныя недакладнасці, якія сам жа выпраўляе. Матэрыял выкладае паслядоўна, з захаваннем літаратурных нормаў; не дапускае фактычных памылак. Маўленне адпавядае патрабаванням лагічнасці, дакладнасці, правільнасці, выразнасці.
7	Студэнт у дастаткова поўным аб'ёме перадае вучэбны матэрыял з асобнымі недакладнасцямі, якія выпраўляе пасля дадатковых пытанняў; можа абгрунтаваць свой адказ, прывесці ілюстрацыі- доказы; матэрыял выкладае паслядоўна з нязначнымі адхіленнямі ад літаратурнай нормы. Аналіз моўных фактаў выкананы з некаторымі памылкамі, якія выпраўляюцца самастойна. Маўленне ў асноўным адпавядае патрабаванням лагічнасці, дакладнасці, правільнасці, выразнасці.
6	Студэнт перадае вучэбны матэрыял з нязначнымі памылкамі, але выпраўляе іх з дапамогай выкладчыка; тэрэтычныя звесткі падмацоўвае ілюстрацыямі, але без дастаткова глыбокага і доказнага іх абгрунтавання; дапускае недакладнасці ў паслядоўнасці выкладу матэрыялу і яго моўным афармленні. Аналіз моўных фактаў выкананы з нязначнымі памылкамі, якія выпраўляюцца самастойна. Маўленне ў асноўным адпавядае патрабаванням лагічнасці, дакладнасці, правільнасці, выразнасці.
5	Студэнт ў асноўным ведае і разумее галоўныя палажэнні тэмы, але дапускае памылкі ў азначэнні паняццяў і фармулёўцы правіл, якія можа выправіць з дапамогай выкладчыка; выкладае матэрыял непаслядоўна;

	дапускае памылкі ў моўным афармленні. Аналіз моўных фактаў выкананы з памылкамі, якія выпраўляюцца з дапамогай выкладчыка. Маўленне недастаткова лагічнае і выразнае.
4	Студэнт няпоўна выкладае праграмны вучэбны матэрыял, дапускае асобныя памылкі ў азначэнні паняццяў і фармулёўцы правіл, не ўмее абгрунтаваць свае разважанні, адчувае цяжкасці пры падборы ілюстрацый; парушае паслядоўнасць выкладу матэрыялу, дапускае памылкі ў моўным афармленні адказу. Моўны аналіз выкананы з памылкамі, якія выпраўляюцца з дапамогай выкладчыка. Маўленне недастаткова лагічнае і выразнае.
3	Студэнт ўзнаўляе нязначную частку вучэбнага матэрыялу, дапускае істотныя памылкі, якія выпраўляе з дапамогай выкладчыка. Аналіз моўных фактаў не выкананы або выкананы з грубымі памылкамі. Маўленне не адпавядае патрабаванням лагічнасці, дакладнасці, правільнасці, выразнасці.
2	Студэнт называе асобныя моўныя факты з вучэбнага матэрыялу, дапускае істотныя памылкі, якія выпраўляе з дапамогай выкладчыка. Аналіз моўных фактаў не выкананы або выкананы са значнымі памылкамі. Маўленне не адпавядае патрабаванням лагічнасці, дакладнасці, правільнасці, выразнасці.
1	Студэнт не валодае нават асобнымі фактамі з вучэбнага матэрыялу, не ўсведамляючы іх месца ў агульнай моўнай сістэме. Аналіз моўных фактаў не выкананы або выкананы са значнымі памылкамі. Маўленне не адпавядае патрабаванням лагічнасці, дакладнасці, правільнасці, выразнасці.

ПЕРАЛІК РЭКАМЕНДАВАНЫХ СРОДКАЎ ДЫЯГНОСТЫКІ

Для атрымання аб'ектыўнай інфармацыі аб ўзроўні паспяховасці студэнтаў мэтазгодна сістэматычна выкарыстоўваць розныя віды кантролю, сярод якіх: апераджальны, бягучы, тэматычны, прамежкавы і выніковы. Кожны з відаў кантролю ўжываецца на пэўным этапе навучання і выконвае ў педагагічным працэсе адну з функцый: стымулюючую, навучальную, дыягнастычную, выхаваўчую і інш.

Дыягностыка кампетэнцый па дысцыпліне можа мець розныя формы.

Вусны кантроль прадугледжвае: франтальнае, індывідуальнае, ушчыльненае (камбінаванае) апытванне на лекцыях і практычных занятках, калёквіумы, даклады на канферэнцыях, вусныя залікі і экзамены.

Пісьмовы кантроль уключае: тэрміналагічныя дыктанты, кантрольныя апытанні, кантрольныя работы, рэфераты, пісьмовыя залікі і экзамены.

Тэставы кантроль ажыццяўляецца шляхам падбору каротках адказаў у адпаведнасці з заданнямі.

ПЕРАЛІК ТЭАРЭТЫЧНЫХ ПЫТАННЯЎ ДА ЭКЗАМЕНУ ПА ДЫСЦЫПЛІНЕ “БЕЛАРУСКАЯ ЛЕКСІКАГРАФІЯ”

1. Лексікаграфія як раздзел лінгвістыкі. Функцыі тэарэтычнай і прыкладной лексікаграфіі.
2. Змест паняцця “беларуская лексікаграфія”. Крыніцы вывучэння беларускай лексікаграфіі. Бібліяграфіі і агляды прац па беларускай лексікаграфіі.
3. Сістэмная лексікаграфія. Паняцце інтэгральнасці лінгвістычнага апісання, паняцці лексікаграфічнага тыпу і лексікаграфічнага партрэту.
4. Стадыі складання слоўніка, асноўныя праблемы пры складанні слоўніка. Праблема стварэння ўніверсальнага слоўніка.
5. Лексікаграфічная параметрызацыя мовы. Структурагенныя, лінгвістычныя, кампілятыўныя, аналітычныя і канструктыўныя параметры. Закон свабоды параметраў.
6. Паняцце ўваходнай і выходнай мовы. Монаскапальныя і біскапальныя слоўнікі. Рэцэптыўныя і прадуктыўныя слоўнікі. Монадырэкцыйныя і бідырэкцыйныя слоўнікі.
7. Мега-, макра- і мікраструктура слоўніка. Рээстр, лема (вакабула, рээстравае слова, загаловае слова, чорнае слова), слоўнікавы артыкул, слоўнікавае гняздо, праблема філіяцыі (вылучэння значэнняў) у тлумачальных і перакладных слоўніках.
8. Семантызацыя. Індэксацыя слова. Сістэмы памет у слоўніках.
9. Пераклад і тлумачэнне незразумелых слоў на палях і ў тэксце беларускіх старадрукаў (Ф.Скарына, В.Цяпінскі, С.Будны, І.Фёдараў, М.Сматрыцкі). Асноўныя прынцыпы гласіравання.
10. Старажытныя лексікаграфічныя выданні. Рукапісныя слоўнік С.Буднага “Лексікон” (паміж 1560 – 1593). Ананімны “Лексисъ съ толкованіемъ словенскихъ словъ просто” (др. палова 16 ст.). Перакладны слоўнік-дадатак да супраслеўскага “Ізмарагда” І.Праскуры.
11. Першы друкаваны ўсходнеславянскі слоўнік “Лексис, сирѣчь реченія, вькратѣцѣ събранны и из словенскаго языка на простый рускій діалектъ истолькованы” Л.Зізанія (Тустаноўскага) (Вільня, 1596).
12. “Лексиконъ славеноросскій и именъ тлькование” П.Бярынды (Кіеў, 1627; Куцейна, 1658). Роля слоўніка П.Бярынды ў станаўленні прынцыпаў фарміравання мікраструктуры лексікаграфічных выданняў.
13. Роля беларускіх слоўнікавых выданняў у працэсе станаўлення рускай і ўкраінскай лексікаграфіі. Праблема моўна-этнічнай прыналежнасці першых усходнеславянскіх слоўнікаў.
14. Стварэнне гістарычных слоўнікаў старабеларускай мовы І.Грыгаровіча, І.Навіцкага, М.Гарбачэўскага і інш.
15. Першыя захады па збіранні лексікі дыялектнай мовы і першыя спробы яе лексікаграфічнай апрацоўкі. Дзейнасць Віленскага і Маскоўскага ўніверсітэтаў, Расійскай Акадэміі навук. Традыцыі нацыянальнай

лексікаграфіі ў дыялектных слоўніках К.Калайдовіча, Ф.Шымкевіча, Я.Чачота, С.Мікуцкага, Е.Раманава, П.Шэйна і інш.

16. Лексікаграфічная дзейнасць І.Насовіча. Прынцыпы ўкладання “Словаря белорусскаго наречия” (С.-Пецярбург, 1870), роля слоўніка ў станаўленні нормаў новай беларускай мовы.

17. Лексічныя даведнікі, слоўнікі-дадаткі да фальклорных і этнаграфічных зборнікаў, індэксы беларускіх слоў і іншыя службовыя лексікаграфічныя распрацоўкі ў другой палове 19 ст.

18. Зараджэнне беларускай анамастычнай лексікаграфіі. “Географический словарь русской земли” М.Барсава (Вільня, 1865), “Этимология мѣстныхъ названій Витебской губерніі” Ю.Трусмана (Рэвель, 1897).

19. Гісторыя стварэння і лексікаграфічныя асаблівасці агульнамоўных перакладных слоўнікаў 1920-х гг.

20. Актывізацыя слоўнікавай працы ў БССР. Выпрацоўка беларускай навуковай тэрміналогіі. Стварэнне Навукова-тэрміналагічнай камісіі і асноўныя прынцыпы яе дзейнасці.

21. Станаўленне тэрэтычнай лексікаграфіі. Лексіка-граматычныя асаблівасці беларускіх слоўнікаў 1930-х гг.

22. Асноўныя падыходы да стварэння тыпалогіі слоўнікаў (В.Беркаў, У.Гак, У.Дубічынскі, В.Маркоўкін, В.Шчэрбін, Л.Шчэрба і інш.). Актыўныя і пасіўныя слоўнікі.

23. Класіфікацыйныя схемы слоўнікаў: паводле суадносін левай і правай частак слоўніка; паводле спосабу размяшчэння загаловачнага слоўнікавага блока; паводле складу слоўнікавага блока; паводле характару адбору загаловачнага слоўнікавага блока; паводле аб’екта адлюстравання; паводле адлюстравання/неадлюстравання ў слоўніку дыяхранічных працэсаў; паводле мэты і прызначэння слоўніка і інш.

24. Аспекты лексікаграфічнага апісання слова ў слоўніках розных тыпаў.

25. Лексікаграфічны параметр, закон свабоды параметраў. Тыпы лексікаграфічных параметраў. Структурагенныя параметры. Лінгвістычныя параметры. Абмежаванні закона свабоды параметраў. Шляхі задання лексікаграфічных параметраў.

26. Паняцці лексікаграфічнага партрэта і лексікаграфічнага тыпа. Адрозненні паміж слоўнікамі лексікаграфічных партрэтаў і звычайнымі выданнямі.

27. Сучасныя кірункі развіцця беларускай тэрэтычнай лексікаграфіі.

28. Сучасныя інфармацыйныя тэхналогіі ў лексікаграфіі. Праблемы сучаснай лексікаграфіі.

29. Камп’ютарная лексікаграфія. Задачы складання электронных слоўнікаў. Поліфункцыянальныя камп’ютарныя слоўнікі. Магчымасці камп’ютарных слоўнікаў. Праблемы і недахопы папяровых лексікаграфічных выданняў.

30. Камп'ютарныя тэхналогіі складання і выкарыстання слоўнікаў. Праграмы падтрымкі лексікаграфічных работ (камп'ютарныя картатэкі, праграмы апрацоўкі тэкста, праграмы фарміравання артыкулаў у аўтаматычным рэжыме). Аўтаматычныя слоўнікі розных тыпаў. Інтэрфейс аўтаматычных слоўнікаў, асаблівасці іх структуры.

31. Тлумачальныя слоўнікі. “Тлумачальны слоўнік беларускай мовы” ў 5 тамах (Мінск, 1977 – 1984). Ацэнкі слоўніка ў перыядычным друку (публікацыі А.Наркевіча, П.Садоўскага, Г.Цыхуна, А.Вялюгіна, Я.Станкевіча, Д.Бугаёва, А.Жураўскага і інш.). “Тлумачальны слоўнік беларускай мовы” А.Баханькова, І.Гайдукевіча, П.Шубы (7-е выд., 2002), “Тлумачальны слоўнік беларускай літаратурнай мовы” (Мінск, 2005), “Тлумачальны слоўнік беларускай мовы для школьнікаў” (склад. А.Абрамовіч, Б.Рэмез) (Мінск, 2003), “Школьны тлумачальны слоўнік” В.Верціхоўскай, М.Верціхоўскай (Мінск, 2006), “Слоўнік беларускай безэквівалентнай лексікі (у рускамоўным дачыненні)” І.Шкрабы (Мінск, 2008) і інш.

32. Слоўнікі іншамоўных слоў. Лексікаграфічная дзейнасць А.Булькі. Выданні “Даўнія запазычаныя беларускай мовы” (Мінск, 1972), “Слоўнік іншамоўных слоў” (1993), “Слоўнік іншамоўных слоў” у 2 тамах (1999), “Слоўнік іншамоўных слоў: актуальная лексіка” (Мінск, 2005) і інш.

33. Перакладныя слоўнікі. “Беларуска-рускі слоўнік” у 3 т. (Мінск, 3-е выд. 2003), “Беларуска-расійскі (Вялікалітоўска-расійскі) слоўнік” Я.Станкевіча (Нью-Йорк, 1989), беларуска-рускія слоўнікі У.Куліковіча (Мінск, 2004), Л.Сямешкі, Г.Басавай, В.Ляшук, Г.Чахоўскага (Мінск, 2004), А.Булькі (Мінск, 5-е выд. 2004), С.Грабчыкава (Мінск, 2002) і інш. “Падручны польска-беларускі слоўнік” пад рэд. А.Абрэмбскай-Яблонскай і М.Бірылы (Варшава, 1962), “Украінска-беларускі слоўнік” В.Лемцюговай (Мінск, 1980), “Нямецка-беларуска-рускі слоўнік” (Мінск, 1988, 2003), “Французска-беларуска-рускі слоўнік” (Мінск, 1992), “Польска-беларускі слоўнік” Я.Волкавай і В.Авілавай (Мінск, 2004, 2005), “Ангельска-беларускі слоўнік” В.Пашкевіч (Мінск, 2006), “Нямецка-беларускі слоўнік” М.Кур’янкі (Мінск, 2006). “Англійска-беларускі-рускі слоўнік” (Мінск, 2004), “ЕўраСлоўнік: беларуска-лацінска-англійска-балгарска-венгерска-грэцка-дацка-ірландска-ісландска-іспанска-італьянска-латышска-літоўска-мальтыйска-нарвежска-нідэрландска-нямецка-партугальска-польска-румынска-славацка-славенска-фінска-французска-харвацка-чэшска-шведска-эстонскі слоўнік” Л.Баршчэўскага (Мінск, 2008).

34. Слоўнікі сінонімаў. “Слоўнік сінонімаў і блізказначных слоў” М.Клышкі (Мінск, 1993, 2005), “Слоўнік сінонімаў беларускай мовы” С.Шведава (Мінск, 2004).

35. Слоўнікі антонімаў. “Слоўнік антонімаў беларускай мовы: канкрэтныя выпадкі ўжывання” У.Лазоўскага (Мінск, 1994).

36. Слоўнікі амонімаў. “Слоўнік амонімаў беларускай мовы” В.Старычонка (Мінск, 1991).

37. Слоўнікі паронімаў. “Слоўнік паронімаў беларускай мовы” С.Грабчыкава (Мінск, 1994), “Беларускія аднакарэнныя і сугучныя словы з рускімі адпаведнікамі: слоўнік-даведнік” М.Смаршчок, Э.Барысаглебскай (Мінск, 2002).

38. Слоўнікі эпітэтаў. “Слоўнік эпітэтаў беларускай мовы” М.Пазнякоў (Мінск, 1988), “Слоўнік эпітэтаў беларускай мовы” Н.Гаўрош (Мінск, 1991, 1998), “Слоўнік эпітэтаў беларускай мовы” у 2 т. М.Пазнякова (2012).

39. Этымалагічныя слоўнікі. “Этымалагічны слоўнік беларускай мовы” (Мінск, 1978 – 2008), “The Vocabulary of the Byelorussian Literary Language in the Nineteenth Century” (Лондан, 1973) А.Мак-Міліна.

40. Гістарычныя слоўнікі. “Гістарычны слоўнік беларускай мовы” (Мінск, 1982 – 2008), “Старабеларускі лексікон” М.Прыгодзіча, Г.Цівановай. (Мінск, 1997), “Рэлігійны слоўнік старабеларускай мовы” І.Будзько (Баранавічы, 2003), “Падручны слоўнік старабеларускай літаратурнай мовы” (Віцебск, 2004).

41. Слоўнікі ўстарэлай лексікі. “Слоўнік устарэлых слоў беларускай мовы” А.Макарэвіча (Брэст, 2005), “Слоўнік архаізмаў і гістарызмаў” С.Струкавай (Мінск, 2007) і інш.

42. Слоўнікі неалагізмаў. Слоўнік новых слоў беларускай мовы” В.І.Уласевіч, Н.М.Даўгулевіч (Мінск, 2010), “Слоўнік новай і актуальнай лексікі” К.Д.Шчаснай (2012).

43. Слоўнікі мовы пісьменнікаў. “Слоўнік мовы Скарыны” У.Анічэнкі ў 3 т. (Мінск, 1977 – 1994), “Слоўнік мовы Янкі Купалы” ў 8 тамах (Мінск, 1997 – 2002), “Анамастычны слоўнік твораў Якуба Коласа” (Мінск, 1990), “Фразеалагічны слоўнік мовы Якуба Коласа” (Мінск, 1993), “Тлумачальны слоўнік адметнай лексікі ў творах Якуба Коласа” Г.Арашонкавай і Н.Чабатар (Мінск, 2003), “Слоўнік параўнанняў у мове мастацкіх твораў Янкі Купалы” (Гомель, 2004) і “Слоўнік фразеалагізмаў мовы твораў Янкі Купалы” В.Ляшчынскай і З.Шведавай (Гомель, 2007).

44. “Слоўнік мовы «Нашай Нівы»” ў 5 т. (Мінск, 2003 – 2008).

45. Фразеалагічныя слоўнікі. “Фразеалагічны слоўнік для сярэдняй школы” Н.Гаўрош, І.Лепешава, Ф.Янкоўскага (1973), “Малы руска-беларускі слоўнік прыказак, прымавак і фразем” З.Санько (Мінск, 1991), “Фразеалагічны слоўнік беларускай мовы” у 2 т. І.Лепешава (1993) і “Слоўнік фразеалагізмаў беларускай мовы” ў 2 т. І.Лепешава (Мінск, 2008), “Беларуская фразеалогія” Ф.Янкоўскага (1968), “Слоўнік беларускай народнай фразеалогіі” Е.Мяцельскай і Я.Камароўскага (1972), слоўнікі “І коціца і валіца” (1972), “І сячэ і паліць” (1974), “Слова за слова” (1977) Г.Юрчанкі, “Этымалагічны слоўнік фразеалагізмаў” у 2 частках І.Лепешава (1981 – 1993, 2004), “Słownik frazeologiczny białorusko-polski” А.Аксамітава, М.Чурак (Варшава, 2000), “Слоўнік дыялектнай фразеалогіі Гродзеншчыны” М.Даніловіча (Гродна, 2000) і мн. інш.

46. Парэміялагічныя слоўнікі. “Беларускія народныя прыказкі і прымаўкі” (Гомель, 1956) П.Ахрыменкі і М.Буцько, “Беларускія народныя прыказкі і прымаўкі” (Мінск, 1957) Ф.Янкоўскага, “Беларускія прыказкі,

прымаўкі і загадкі” (Мінск, 1958) Я.Рапановіча, “Крылатыя словы і афарызмы. 3 беларускіх літаратурных крыніц” (Мінск, 1960) Ф.Янкоўскага, “Слова міма не ляціць” (Мінск, 1985) В.Ліцвінкі і Л.Царанкова, “Беларуская народная творчасць. Прыказкі і прымаўкі” (Мінск, 1976), “Proverbiaetdicta: шасцімоўны слоўнік прыказак, прымавак і крылатых слоў” (Мінск, 1993), “Крынічнае слова. Беларускія прыказкі і прымаўкі” (Мінск, 1987) І.Шкрабы і Р.Шкрабы, “Слоўнік беларускіх прыказак, прымавак і крылатых выразаў” С.Івановай і Я.Іванова (Мінск, 1997), “Прыказкі і прымаўкі: тлумачальны слоўнік беларускіх прыказак і прымавак з архіваў, кафедральных збораў, рэдкіх выданняў XIX і XX стст.” А.Аксамітава (Мінск, 2000), “Слоўнік беларускіх прыказак” І.Лепешава і М.Якалцэвіч (Мінск, 2002, 2006), “Беларуска-нямецкі парэміялагічны слоўнік. Deutsch-Belarussisches paremiologisches wörterbuch” Я.Іванова, Н.Рамановай (Магілёў, 2006), “Польска-беларускі парэміялагічны слоўнік” Я.Іванова і С.Івановай (Магілёў, 2007), “Слоўнік пра камічнае” В.І.Рагаўцова (2010), “Тлумачальны слоўнік прыказак” І.Я.Лепешава, М.А.Якалцэвіч (Гродна, 2011), “Кароткі фразеалагічны слоўнік вучня” Р.П.Ільіной (2011), “Слоўнік беларускіх народных параўнанняў” Т.В.Валодзінай, Л.М.Салавей (2011) і інш.

47. Беларускія антрапанімічныя слоўнікі. “Слоўнік асабовых імён” М.Судніка (Мінск, 1965, 2005), “Беларуская антрапанімія” М.Бірылы (Мінск, 1966 – 1982), “Антрапанімія Гродзеншчыны і Брэстчыны (XIV - XVIII ст.)” А.Усціновіч (1975). “Слоўнік асабовых імёнаў” У.Сарокі (Мінск, 2000).

48. Беларускія тапанімічныя слоўнікі. “Краткий топонимический словарь Белоруссии” В.Жучкевіча (Мінск, 1974), “Слоўнік назваў населеных пунктаў” Я.Рапановіча (Мінск, 1977 – 1986), “Анамастычны слоўнік Магілёўшчыны” В.Рагаўцова, С.Кечык (Магілёў, 2000), “Айканімія Гомельшчыны” Н.Багамольнікавай, А.Станкевіч (Гомель, 2003), “Назвы населеных пунктаў Рэспублікі Беларусь: нарматыўны даведнік” (Мінск, 2003 – 2007), “Слоўнік мікратапонімаў Магілёўшчыны” (Магілёў, 2004), “Анамастычны слоўнік Гродзеншчыны. Ч. 1. Мікратапонімы” (Гродна, 2005), “Слоўнік адтапаніменных дэрыватаў Віцебшчыны” У.Генкіна (Віцебск, 2005), “Слоўнік беларускіх мясцовых геаграфічных тэрмінаў” І.Яшкіна (Мінск, 2005), “Мікратапонімія Мозырскага Полесья” А.Івановай (Мозырь, 2007), “Слоўнік беларускіх імёнаў” І.Я.Яшкіна (Мінск, 2009), “Историческая антропонимия Гомеля и окрестностей” А.Ф.Рогалева (Гомель, 2009), “Як у нас клічуць?: беларускія імёны” С.Барыса (Мінск, 2010), “Слоўнік асабовых уласных імён” А.К.Усціновіч (Мінск, 2011).

49. Дыялектныя слоўнікі. Дыялектныя слоўнікі Ф.Янкоўскага (Мінск, вып. 1, 1959; вып. 2, 1960; вып. 3, 1970), Г.Юрчанкі (Мінск, 1966), П.Сцяцко (Мінск, 1970), “Krajovyslovník Lahojsčiny А.Варлыгі (Нью-Йорк, 1970), “Слоўнік беларускіх гаворак паўночна-заходняй Беларусі і яе пагранічча” ў 5 тамах (Мінск, 1979 – 1986), “Тураўскі слоўнік” у 5 тамах (Мінск, 1982 – 1987) А.Крывіцкага, Г.Цыхуна, І.Яшкіна, “Дыялектны слоўнік Лоеўшчыны” Т.Янковай (Мінск, 1982), “Дыялектны слоўнік Брэстчыны” (Мінск, 1989), “Слоўнік гаворак цэнтральных раёнаў Беларусі” (Мінск, 1990), “Альпенскі

дыялектны слоўнік” І.Ляшкевіча (Брэст, 2004), “Слоўнік народнай мовы Зэльвеншчыны” П.Сцяцко (Гродна, 2005). Тэматычныя дыялектныя слоўнікі “Жывёльны свет” (Мінск, 1999), “Раслінны свет” (Мінск, 2001), “Чалавек” (Мінск, 2006), “Лексіка апрацоўкі льну” (Мінск, 2006) Т.Трухан, Ф.Клімчука, “Дыялектны слоўнік Косаўшчыны: [змяшчае лексіку насельнікаў паўночнай часткі Івацэвіцкага раёна” А.Зайкі (2011) інш. Мікраслоўнікі ў дыялектных зборніках.

50. Частотныя слоўнікі. “Частотны слоўнік беларускай мовы: мастацкая проза” Н.С.Мажэйка і А.Я.Супруна (1976), “Частотны слоўнік беларускай мовы: публіцыстыка” Н.С.Мажэйка і А.Я.Супруна (1979), “Частотны слоўнік беларускай мовы: вусная народная творчасць” Н.С.Мажэйка і А.Я.Супруна (1982), “Частотны слоўнік беларускай мовы: гутарковая мова” Н.С.Мажэйка і А.Я.Супруна (1989), “Частотны слоўнік беларускай мовы: паэзія” Н.С.Мажэйка і А.Я.Супруна (1992), “Частотны слоўнік беларускай мовы” Н.Мажэйка (Мінск, 2006).

51. Тэрміналагічныя слоўнікі. “Слоўнік лінгвістычных тэрмінаў” А.Юрэвіча (Мінск, 1962), “Слоўнік лінгвістычных тэрмінаў” П.Сцяцко, М.Гуліцкага, Л.Антанюк (Мінск, 1990), “Слоўнік акцёра і рэжысёра» А.Каляды (Мінск, 1995), “Тлумачальны слоўнік бібліятэчных і бібліяграфічных тэрмінаў” (Мінск, 2000), “Слоўнік тэрмінаў: архітэктура, выяўленчае і дэкаратыўна-прыкладное мастацтва” Б.Лазукі (Мінск, 2001), “Тэорыя літаратуры ў тэрмінах” В.Рагойшы (Мінск, 2001), “Слоўнік літаратуразнаўчых тэрмінаў” М.Лазарука, А.Ленсу (Мінск, 2003), “Слоўнік-мінімум па літаратуразнаўству” (Мінск, 2000) і “Паэтычны слоўнік” (Мінск, 2004) В.Рагойшы “Слоўнік студэнта-філолага па методыцы выкладання беларускай літаратуры” А.Лугоўскага (Мінск, 2006) і мн. інш.

52. Граматычныя слоўнікі. “Граматычны слоўнік дзеяслова” (Мінск, 2007) і “Граматычны слоўнік назоўніка” (Мінск, 2008), “Граматычны слоўнік прыметніка, займенніка, лічэбніка, прыслоўя” (Мінск, 2009).

53. Словаўтваральныя слоўнікі. “Словаўтваральны слоўнік беларускай мовы” А.Бардовіча, М.Круталевіча, А.Лукашанца (Мінск, 2000), “Словаўтваральны слоўнік беларускай мовы” М.Аўласевіча і Т.Якубовіч (Магілёў, 2002), “Школьны словаўтваральны слоўнік беларускай мовы” А.Бардовіча, М.Круталевіча, А.Лукашанца (Мінск, 2006).

54. Марфемныя слоўнікі. “Марфемны слоўнік беларускай мовы” А.Бардовіча і Л.Шакуна (Мінск, 1989), “Марфемны слоўнік беларускай мовы” (Магілёў, 2003), “Школьны марфемны слоўнік беларускай мовы” А.Бардовіча, Л.Мормыш, Л.Шакуна (2005, 2006).

55. Адваротныя слоўнікі. “Адваротны слоўнік беларускай мовы Л.Вардамацкага, В.Несцяровіча (Мінск, 1994).

56. Арфаграфічныя слоўнікі. Арфаграфічныя слоўнікі беларускай мовы М.Лобана і М.Судніка (6-е выд., Мінск, 1990), А.М.Булькі (Мінск, 2000), І.Капылова, Т.Маракулінай, С.Рапацэвіча (Мінск, 2008), А.Баршчэўскай (Мінск, 2005) і інш. Спецыфіка слоўнікаў “Пішам без памылак: разам, асобна, праз дэфіс” М.Прыгодзіча (Мінск, 2002) і “Літара вялікая або малая:

слоўнік-даведнік” В.Уласевіч, С.Рапацэвіча, І.Капылова (Мінск, 2003), “Слоўнік цяжкасцей беларускай арфаграфіі” І.А.Мардусевіч (2009), “Слоўнік сучаснай беларускай мовы” У.М.Завальнюка, М.Р.Прыгодзіча, В. К. Раманцэвіч (2009, 2010), “Арфаграфічны слоўнік беларускай мовы для школьнікаў” І.Л.Капылова, Т.М.Маракулінай (2009, 2010), “Беларускі арфаграфічны слоўнік для школьнікаў” І.У.Кандрацэня, Л.П.Кунцэвіч; пад рэд. А.А.Лукашанца (2009, 2010, 2011, 2012), “Слоўнік арфаграфічных новаўвядзенняў беларускай мовы” Т.М.Маракулінай, І.Л.Капылова (2010), “Арфаграфічны слоўнік беларускай мовы” А.Л.Баршчэўскай, Л. П.Баршчэўскага (2010).

57. Комплексныя слоўнікі. “Слоўнік беларускай мовы: арфаграфія, арфаэпія, акцэнтацыя, словазмяненне” (Мінск, 1987), “Слоўнік цяжкасцей беларускай мовы: правапіс, вымаўленне, націск, словазмяненне, словаўжыванне Г.Арашонкавай, В.Лемцюговай (Мінск, 1986, 2005), “Кароткі слоўнік беларускай мовы: правапіс, вымаўленне, націск, словазмяненне, словаўжыванне” Г.Арашонкавай, В.Лемцюговай (Мінск, 1994), “Слоўнік беларускай мовы: цяжкасці правапісу, вымаўлення, акцэнтацыі, словазмянення” Л.Ламекі і У.Ламекі (Мінск, 2000), “Слоўнік тыпу INSITU беларускай мовы” (Мінск, 2003), “Слоўнік лексічных формаў: сінонімы, амонімы, антонімы, паронімы, амографы, амафоны” Я.Хвалея, У.Шарпілы (Мінск, 2004), “Слоўнік цяжкасцяў беларускай мовы” Б.Плотнікава, В.Трайкоўскай (Мінск, 2004), “Слоўнік беларускай мовы: амафоны, амаформы, амографы, амонімы, антонімы, паронімы, сінонімы” А.Баршчэўскай і Р.Шастак (Мінск, 2006), “Комплексны лексічны слоўнік беларускай мовы: сінонімы, антонімы, амонімы, паронімы” Л.Гамезы (Мінск, 2008), “Слоўнік беларускай мовы: арфаграфія, націск, словазмяненне, стылістычныя паметы” В.М.Сіўковіч (2012), “Вялікі слоўнік беларускай мовы: арфаграфія, акцэнтацыя, парадыгматыка” Ф.А.Піскунова (2012), “Слоўнік беларускай мовы: [каля 150 000 слоў]” пад рэд. А.А.Лукашанца і В.П.Русак (2012) і інш.

58. Электронныя слоўнікі. “Belazar” (<http://www.belazar.belinter.net/>), “Англійска-беларуска-польска-руска-украінскі тлумачальны слоўнік” (<http://www.vesna.sammit.kiev.ua>), “Слоўнік беларускай мовы” (<http://www.hipermart.net>), “Эсперанта-беларускі, беларуска-эсперанта слоўнік” (<http://www.esperanto.pisem.net>), “ArfaBel: Беларускі арфаграфічны слоўнік” (<http://www.arfabel.f2s.com>), “LanguageGuide” (<http://www.bas-net.by/belarus/language/body.html>) і інш.

ПРАТАКОЛ УЗГАДНЕННЯ ВУЧЭБНАЙ ПРАГРАМЫ УВА

Назва вучэбнай дысцыпліны, з якой патрабуецца ўзгадненне	Назва кафедры	Прапановы аб зменах у змесце вучэбнай праграмы ўстановы вышэйшай адукацыі па вучэбнай дысцыпліне	Рашэнне, прынятае кафедрай, што распрацавала вучэбную праграму
Стараславянская мова	Кафедра мовазнаўства і лінгвадыдактыкі	Дубліраванне вучэбнага матэрыялу і неістотныя супярэчнасці паміж праграмамі ліквідаваны на этапе распрацоўкі вучэбнай праграмы	Праатакол № 12 ад 25.06.2021